

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNE-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Penitenciární péče

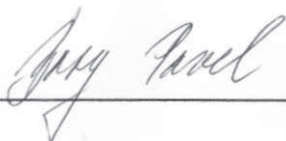
ZÁVISLOST NA NEALKOHOLOVÝCH DROGÁCH A PÁCHÁNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI DEPENDENCE ON NON-ALCOHOLIC DRUGS AND DELINQUENCY

Bakalářská práce: 09-FP-KSS- 4036

Autor:

Pavel BOSY

Podpis:

Adresa:

Poštovní 787/36

357 31, Horní Slavkov

Vedoucí práce: PhDr. Irena Vykoupilová

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
71	19	0	0	27	4+CD

CD obsahuje **celé** znění bakalářské práce.

V Liberci dne: 15.4.2010

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Pavel Bosy
adresa: Poštovní 787/36, Horní Slavkov
studijní obor (kombinace): Penitenciární péče
Název BP: **Závislost na nealkoholových drogách a trestná činnost**
Název BP v angličtině: **Dependence on Non-Alcoholic Drugs and Delinquency**
Vedoucí práce: PhDr. Irena Vykoupilová
Konzultant:
Termín odevzdání: 15. 4. 2010

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 20. 3. 2009

děkan

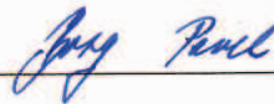

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): BOSY PAVEL

Datum: 22.2.2010

Podpis:

Název BP: ZÁVISLOST NA NEALKOHOLOVÝCH DROGÁCH A TRESTNÁ ČINNOST

Vedoucí práce: PhDr. Irena Vykoupilová

Podpis:.....

Cíl: Bakalářská práce se zaměří na problém drogové závislosti u mladých dospělých osob ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Horní Slavkov a pokusí se zjistit, zda závislost na nealkoholových drogách měla souvislost s pácháním trestné činnosti.

- Požadavky:
1. Formulace teoretických východisek
 2. Projektování průzkumu
 3. Sběr dat
 4. Interpretace dat
 5. Formulace závěru a návrhy opatření

Metody: Studium spisové dokumentace
Dotazníkové šetření

- Literatura:
- GÖHLERT, F.- Christoph, KÜHN, Frank. Od návyku k závislosti. Praha: Euromedia Group, 2001. ISBN 80-7202-950-9.
- NOŽINA, J. Svět drog v českých. Praha: Koniasch Latin Press, 1997. ISBN 80-85917-36-X.
- PRESL, J. Drogová závislost. Praha: Maxdorf, 1995. ISBN 80 – 85800 – 25 – X
- TYLER, A. Drogy v ulicích. Praha: Kosmas, 2000. ISBN 80-237-3606-X.
- JANÍK, A. Drogy a společnost. Praha: Avicenum, 1990. ISBN 80-201-0087-3.
- JELÍNEK, J., et al. Trestní zákon a Trestní řád. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-731-7.

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60-školní dílo.

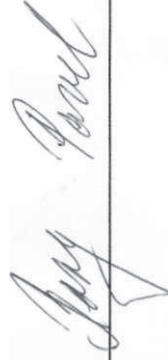
Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne:

15.4.2010

Poděkování:

Děkuji všem, bez nichž bych asi nikdy svoji práci nedokončil. Vedoucí práce PhDr. Ireně Vykoupilové děkuji za zasvěcené vysvětlování problémů tvorby bakalářské práce a za podnětné rady, paní Mgr. Silvii Szostokové za pomoc při závěrečné korektuře bakalářské práce. Rád bych poděkoval zaměstnancům Věznice Horní Slavkov, kteří mi umožnili zkoumat subkulturu v této věznici. Mé díky patří i rodině, která mě po celou dobu tvorby bakalářské práce velmi podporovala.

Název bakalářské práce: Závislost na nealkoholových drogách a páchaní trestné činnosti

Název bakalářské práce: Dependence on Non-Alcoholic Drugs and Delinquency

Název bakalářské práce: Abhängigkeit von alkoholfreien Drogen und Begehung von Straftaten

Jméno a příjmení autora: Pavel Bosy

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2010

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Irena Vykoupilová

Resumé:

Bakalářská práce se svým obsahem zabývala závažným společenským problémem. Provedeným průzkumem jsme ve vězeňské subkultuře pátrali po nealkoholových drogách a trestné činnosti. Cílem bakalářské práce bylo předložit důkazy o souvislosti mezi užíváním nealkoholových drog a pácháním trestné činnosti u mladých odsouzených.

Práci tvořili dvě stěžejní oblasti. Teoretická část popisovala historii drog, základní pojmy, dělení nealkoholových drog, trestnou činnost spojenou s užíváním drog. V dalším textu popisovala charakteristiku mladé dospělosti, příčiny vzniku delikventního chování u mládeže, charakteristické znaky trestné činnosti mladých odsouzených a zacházení s nimi v penitenciárním prostředí. Praktická část zjišťovala pomocí dotazníku postoje skupiny 60 mladých odsouzených, umístěných ve Věznici Horní Slavkov, k užívání nealkoholových drog a páchání trestné činnosti.

Výsledky provedeného průzkumu potvrdily úzkou souvislost mezi užíváním nealkoholových drog a pácháním trestné činnosti. V budoucnu bude tedy nezbytné i nadále přijímat a realizovat preventivní opatření v oblasti drogové problematiky.

Klíčová slova:

penitenciární prostředí, nealkoholová droga, trestná činnost, mladý odsouzený, delikventní chování, dotazník, vývojové období, příčiny kriminality, Věznice Horní Slavkov.

Summary:

The Bachelor diploma work applied to a serious social problem. The research, carried out within the prison subculture, searched for non-alcoholic drugs and delinquency. The goal of the work was to provide proofs of a relation between non-alcoholic drug use and delinquency committed by young convicts.

The work consisted of two key areas of interest. In the theoretical part, the history of drugs is provided, as well as the drug classification and delinquency connected with drugs. Further on, a characteristic of young adults, causes of their delinquency and their treatment in prisons were dealt with.

By means of a questionnaire presented to a group of 60 young convicts placed in Horní Slavkov prison house, the practical part found out about their attitudes towards non-alcoholic drug use and delinquency.

The survey results confirmed a narrow relationship between non-alcoholic drug use and delinquency. Hence, further ahead it will be vital to adopt and implement preventive measures in the domain of drug issues.

Keywords:

prison environment, non-alcoholic drug, delinquency, young convict, delinquent behaviour, questionnaire, period of development, causes of delinquency, Horní Slavkov prison house.

Zusammenfassung:

Die Bakkalaureatsarbeit befasste sich durch ihren Inhalt mit einem bedeutungsvollen gesellschaftlichen Problem. Durch vorgenommene Erforschung spähnten wir in Gefängnis-Subkultur nach alkoholfreien Drogen und Straftatbegehungen. Der Zweck der Bakkalaureatsarbeit war die Präsentation von Beweisen über den Zusammenhang zwischen dem Einnehmen alkoholfreier Drogen und den Straftatbegehungen bei jungen Verurteilten.

Die Arbeit bildeten zwei essentielle Bereiche. Theoretischer Teil beschrieb die Drogenhistorie, die Grundbegriffe, die Einteilung von Drogen, die mit dem Einnehmen von Drogen verbundene Straftatbegehung. In weiterem Text beschrieb die Charakteristik der jungen Reife, Ursachen der Entstehung von Delinquentverhalten bei der Jugend, charakteristische Merkmale von Straftatbegehungen der jungen Verurteilten und die Behandlung bei diesen in einem pönitentiären Umfeld. Der praktische Teil stellte mit Hilfe des Fragebogens die Stellungen 60 junger Verurteilten fest, die im Gefängnis Horní Slavkov platziert sind, zum Einnehmen von alkoholfreien Drogen und der Straftatbegehung.

Die in der Erforschung vorgenommenen Ergebnisse bestätigten einen Zusammenhang zwischen dem Einnehmen alkoholfreier Drogen und der Straftatbegehung. Künftig wird also unerlässlich sein zugleich fernerhin präventive Maßnahmen im Drogenproblembereich zu treffen.

Schlüsselwörter:

pönitentiäres Umfeld, alkoholfreie Droge, Straftatbegehungen, junger Verurteilte, Delinquentverhalten, Fragebogen, Entwicklungszeitraum, Kriminalitätsursachen, Gefängnis Horní Slavkov.

OBSAH

1	ÚVOD.....	10
2	TEORETICKÁ ČÁST.....	12
2.1	Historie psychotropních látek.....	12
2.2	Vývoj drogové scény v Cechách.....	13
2.3	Droga a další základní pojmy.....	15
2.4	Nealkoholové drogy a jejich dělení.....	18
2.4.1	Tabák.....	18
2.4.2	Stimulační drogy.....	19
2.4.3	Opiáty.....	21
2.4.4	Konopí a jeho produkty.....	23
2.4.5	Halucinogenní drogy.....	25
2.4.6	Těkavé látky.....	26
2.4.7	Tlumivé látky.....	27
2.5	Trestná činnost spojená s drogami.....	27
2.6	Legislativa spojená s drogovou problematikou.....	28
2.7	Vymezení kategorie mladý dospělý.....	29
2.8	Charakteristika mladé dospělosti.....	30
2.8.1	Kriminálního chování v období mladé dospělosti.....	31
2.9	Příčiny vzniku kriminálního chování mladých dospělých.....	32
2.9.1	Rodina.....	33
2.9.2	Škola.....	34
2.9.3	Vrstevnické party.....	35
2.9.4	Drogová subkultura.....	36
2.10	Charakteristika kategorie mladý dospělý odsouzený.....	37
2.11	Zacházení s mladými dospělými odsouzenými ve vězení.....	38
3	PRAKTICKÁ ČÁST.....	41
3.1	Cíl a účel průzkumu.....	41
3.2	Použité metody.....	41
3.2.1	Dotazník vlastní konstrukce.....	42
3.2.2	Spisová dokumentace respondentů.....	43

3.3	Popis zkoumaného vzorku.....	43
3.4	Získaná data a jejich interpretace.....	45
3.4.1	Vyhodnocení otázky č. 2.....	45
3.4.2	Vyhodnocení otázky č. 3.....	46
3.4.3	Vyhodnocení otázky č. 4.....	47
3.4.4	Vyhodnocení otázky č. 5.....	48
3.4.5	Vyhodnocení otázky č. 6.....	49
3.4.6	Vyhodnocení otázky č. 7.....	50
3.4.7	Vyhodnocení otázky č. 8.....	51
3.4.8	Vyhodnocení otázky č. 9.....	52
3.4.9	Vyhodnocení otázky č. 10.....	53
3.4.10	Vyhodnocení otázky č. 11.....	54
3.4.11	Vyhodnocení otázky č. 12.....	55
3.4.12	Vyhodnocení otázek č. 13.....	56
3.4.13	Vyhodnocení otázky č. 14.....	57
3.4.14	Vyhodnocení otázky č. 15.....	58
3.4.15	Vyhodnocení otázky č. 16.....	59
3.4.16	Vyhodnocení otázky č. 17.....	60
3.4.17	Vyhodnocení otázky č. 18.....	61
3.4.18	Vyhodnocení otázky č. 19.....	62
3.5	Interpretace výsledků.....	63
3.6	Potvrzení předpokladů.....	64
3.6.1	Komentář ověření stanovených předpokladů.....	64
3.6.2	Komentář k prvnímu předpokladu.....	64
3.6.3	Komentář ke druhému předpokladu.....	64
3.6.4	Komentář ke třetímu předpokladu.....	65
4	ZÁVĚR.....	66
5	NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ.....	67
6	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	69
7	SEZNAM PŘÍLOH.....	71

1 ÚVOD

Drogy vstoupily do lidského života různými cestami. Již v dávných dobách lidstvu prospívaly jako lék, ale také mu způsobovaly velké škody. Ten, kdo s nimi nezacházel se striktním dodržováním pravidel, aby byl jejich pánem, stal se jejich otrokem. Počátky jedovatého podhoubí můžeme nalézt již u indiánských šamanů, různých starověkých a středověkých kouzelníků. Vývoj farmacie přispěl k tomu, že na světě jsou desítky milionů lidí závislých na drogách a tisíce jich na následky užívání umírají.¹

Lidé, kteří propadli drogové závislosti, páchají většinou trestnou činnost a mnohdy se dostávají do penitenciárního prostředí. V tomto prostředí ztrácejí kontakt nejen s rodinou a přáteli, ale i nezávislost rozhodování podle vlastního uvážení. Vězení je pro ně často novým prostředím, se kterým se nesetkali, a na které nejsou zvyklí. Smutnou skutečností je, že se do vězení dostávají čím dál mladší lidé, u kterých se droga stala nedílnou součástí jejich života.

Předložená bakalářská práce bude na téma závislost na nealkoholových drogách a trestná činnost. Drogy mají schopnost negativně ovlivňovat jednání a chování lidí, kteří pod jejich vlivem páchají trestnou činnost. Tento jev je obecně nazýván kriminalita. Vznik kriminality ovlivňuje mnoho rizikových faktorů, mezi které patří nejen závislost na nealkoholových drogách.

Téma závislost na nealkoholových drogách a páchaní trestné činnosti je pro nás podnětem k posílení našeho zájmu o negativní patologický jev ve společnosti, kterým je drogová závislost. Do budoucna můžeme předpokládat, že se počet lidí, závislých na omamných a psychotropních látkách, bude i nadále zvyšovat a penitenciární prostředí bude vždy charakteristické výskytem delikventních osob.

Využijeme tedy získaných zkušeností z tohoto prostředí a zaměříme svou pozornost na klienty, kteří páchali trestnou činnost pod vlivem nealkoholových drog před uvězněním.

¹ŠEDIVÝ, Václav–VÁLKOVÁ, Helena. *Lidé, alkohol, drogy*. 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 1988. s.27

Cílem předložené bakalářské práce bude provést průzkum mezi uvězněnými osobami ve věku od 18 let do 26 let, které užívaly nealkoholové drogy, a zjistit u nich vztah mezi užíváním nealkoholových drog a páčáním trestné činnosti.

Práce bude členěna do dvou základních částí. Teoretická část bude popisovat historii drog, vývoj drogové scény v České republice, základní pojmy týkající se drog, charakteristiku jednotlivých skupin nealkoholových drog a trestnou činnost spojenou s drogami. V dalším textu bude uvedena charakteristika skupiny mladý dospělý, vývojové období mladé dospělosti, příčiny vzniku delikventního chování mládeže, charakteristické znaky trestné činnosti mladých dospělých odsouzených, umístění a zacházení s nimi v penitenciárním prostředí.

Na teoretickou část bude navazovat praktická část se zjištěnými aktuálními výsledky průzkumu mezi mladými dospělými odsouzenými osobami. Jako předmět průzkumu uvedeme charakteristiku zkoumaného vzorku vězeňské subkultury, který bude sestaven z 60 odsouzených ve věku od 18 let do 26 let. Po zveřejnění výsledků průzkumu bude následovat závěr a navrhaná opatření. V přílohách uvedeme dotazník vlastní konstrukce (viz. Příloha č. 1) a aktuální právní normy, týkající se trestné činnosti spojené s drogami.

Děni v dnešní společnosti vytváří velké množství stejných, nebo úplně jiných patologických jevů, které mohou být podnětem pro další průzkumy. Těmito průzkumy může společnost získat aktuální informace o stavu dané problematiky. Čím více bude mít společnost aktuálních informací o patologických jevech, tím rychleji a efektivněji může, například pomocí preventivních opatření a programů, na tyto jevy reagovat a jejich výskyt omezit nebo zcela eliminovat.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Historie psychotropních látek

Nejstarší zkušenosti má člověk s psychedelickými drogami, jejichž užívání bylo obvykle ritualizováno. Mladší zkušenost má člověk s návykovými drogami, které jsou zneužívány příležitostným způsobem a přinášejí člověku s sebou utrpení v závislosti na těchto látkách. Termín psychedelický pochází od Humphrey Osmonda a znamená z řeckého *psyche* a *delein* = učiniti zjevným.²

Historie užívání těchto látek je stará jako lidstvo samo. Antropologové, studující různé domorodé kultury popisují, že psychedelické substance byly používány k léčení, věštění, ke komunikaci s nebeskými i podsvětními oblastmi, v šamanských rituálech. Tyto látky navozovaly především intenzivní prožitky.³

Šamanské rituály jsou nejstarším dochovaným svědectvím užívání těchto látek. Šamani měli vypracované techniky na vyvolávání změněných stavů vědomí na nedrogové i drogové bázi. Posvátné rostliny zajišťovaly rychlý přestup do změněných stavů vědomí a umožňovaly na podkladě přímého zážitku porozumět stavům zrození a smrti. Tyto rostliny proto nazývali posvátnými.

Božskou bylinou, která obveselovala zarmoucené, unaveným propůjčila nové síly v říši Inků, byla koka pravá. Domovem koky jsou východní svahy And v Peru, Bolívii či Kolumbii. Indiáni v Peru znají účinky koky od pradávna a ještě dnes nosí u sebe v malých sáčcích zásobu těchto lístků spolu s přísadami vápna a popela, které uvolňují substanci koky.⁴

²KUDRLE, Stanislav. 2003. Historie užívání a zneužívání psychotropních látek. In KALINA, Kamil, et al. *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. 1. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky. Kapitola 1.9, s. 83

³KUDRLE, Stanislav. 2003. Historie užívání a zneužívání psychotropních látek. In KALINA, Kamil, et al. *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. 1. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky. Kapitola 1.9, s. 83

⁴ŠEDIVÝ, Václav–VÁLKOVÁ, Helena. *Lidé, alkohol, drogy*. 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 1988. s.28

O šípech, otrávených přírodními látkami, se zmiňují již Homér i Vergilius. V Homérově Odysseji Athéna vypráví, že když poprvé potkala Odyssea, „hledal smrtelně jedovatou látku (pravděpodobně oměj), kterou by potřel bronzové hroty svých šípů“.⁵

Oměj⁶ byl ve středověké Evropě nejrozšířenějším jedem na šípy, na Pyrenejském poloostrově se používal až do 17. století. Nejstarším pramenem informací o tom, že indiáni potírali šípy a kopí jedovatými výtažky z rostlin, je RgVéda. Jedná se básnické dílo z védského období v Indii (kolem r. 1200 př. Kr.). Slovo toxikon ve starověké řečtině znamenalo „jed na šípy“.⁷

Zdrojem látek s omamnými účinky bylo také konopí. Skytové užívali konopí jako prostředku k vyvolání extáze. Kladli konopná semena na rozžhavené uhlíky a vdechovali kouř. Asyřané prý znali tuto drogu už v 7. nebo 8. století př. n. l. Číňanům byla tato droga známa dokonce už v roce 2737 př. n. l.⁸

Prastarou kulturní rostlinou byl setý mák. V Evropě se vyskytoval a byl pěstován před více než čtyřmi tisíci lety. Neví se však, kdo poprvé ochutnal šťávu z nezralých makovic (opium) a zaznamenal, že svět může vidět i v jiných podobách a barvách, než jak jej znal až do této doby. Opium bylo patrně součástí nápoje zapomnění.

2.2 Vývoj drogové scény v Čechách

Ohlédneme-li se nazpět do poválečného období, můžeme konstatovat, že na československé drogové scéně existovala určitá perioda, vyvolaná světovým konfliktem i situací po něm. Západní myšlenky a směry byly u nás tvrdě potírány. Toxikomanie se vyskytovala zcela výjimečně, a to převážně u osob přicházejících do styku s drogami ve své odborné práci. V těchto případech se jednalo především o zdravotníky.

⁵MANN, John. Jedy, drogy, léky. 1. vydání. Praha: Academia, 1996. s 22

⁶Pozn. **Oměj šalounek** je vytrvalá bylina z čeledi pryskyřníkovitých. Nalézá se v horských oblastech, zejména u potoků. Z oměje se získává především droga akonitin, používaná jako anestetikum-působí proti horečkám a artritidě.

⁷MANN, John. Jedy, drogy, léky. 1. vydání. Praha: Academia, 1996. s 22

⁸ŠEDIVÝ, Václav-VÁLKOVÁ, Helena. Lidé, alkohol, drogy. 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 1988. s.29

Konopí bylo u nás pěstováno již před rokem 1989. Jeho rozšíření zneužívání se objevilo s přílivem nových myšlenkových směrů koncem 60. let. Sovětská invaze a následná „normalizace“, spojená s tvrdou represí, je opět zatlačila do pozadí, do prostředí výlučných part toxikomanů a příznivců undergroundu.

Do Československa přišel i „sniffing“, a to ze západních zemí-především ze Spolkové republiky Německa, Kanady, Švédska. S prvními případy abúzu prchavých látek jsme se u nás mohli setkat již v první polovině 60. let, k jeho značnému rozšíření však dochází až na přelomu 60. a 70. let.⁹

Zneužívání léků přinesla až 60. léta. Jednalo se především o Fenmetrazin a Dexfenmetrazin. Nejprve byly tyto preparáty naivně prohlašovány za neškodná anorektika pro široké používání a nenávykové stimulační látky pro běžnou životní potřebu. V sedmdesátých letech přešla toxikomanická populace na nitrožilní užívání roztoků z léků, obsahujících kodein, zejména filtrát z tablet Alnagonu.¹⁰

Rovněž se objevuje pervitin, který není českým vynálezem, jak se mnozí z nás mylně domnívají. Pervitin, chemicky metamfetamin, je derivát amfetaminu. Amfetamin byl vyroben již v roce 1887. Metamfetamin byl vyroben v Japonsku v roce 1888. V roce 1928 byla objevena schopnost amfetaminu zvýšit krevní tlak a začal se uplatňovat jako stimulantium. Do Evropy se dostal v roce 1929.¹¹

Po roce 1989 se do České republiky začaly šířit klasické drogy, jako jsou heroin, kokain, marihuana, hašiš a další. Drogy se z delikventní subkultury posunuly do normální společnosti, zejména mezi mládež a některé podnikatele. V těchto skupinách se staly módní záležitostmi. Drogy se i v naší zemi staly předmětem organizovaného zločinu a Česká republika se ze země tranzitní změnila na zemi cílovou.¹²

⁹NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: Koniasch Latin Press, 1997. s. 101

¹⁰NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: Koniasch Latin Press, 1997. s. 103

¹¹NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: Koniasch Latin Press, 1997. s. 29

¹²SOCHŮREK, Jan. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie II.díl*. Liberec: TU v Liberci, 2001. s. 20-21

2.3 Droga a další základní pojmy

Pro orientaci v drogové problematice a problematice drogových závislostí je nutné si vysvětlit některé základní pojmy.

Prvním pojmem je **droga**. Drogami nazýváme psychoaktivní látky, které mají rychlý vliv na chování, vědomí a náladu člověka. Podle Presla (1995) lze drogu chápat jako každou látku, ať již přírodní nebo syntetickou, která splňuje dva základní požadavky:

1. má psychotropní účinek, tj. ovlivňuje nějakým způsobem naše prožívání okolní reality, mění naše „vnitřní“ naladění-prostě působí na psychiku.
2. může vyvolat závislost, má tedy něco, co se z nedostatku vhodnějšího pojmenování někdy označuje jako „potenciál závislosti“.¹³

Podíváme-li se kolem sebe pohledem těchto dvou kritérií, vidíme, že jsme drogami obklopeni na každém kroku. Látky, které ovlivňující psychiku a mají schopnost vyvolat závislost, jsou všude kolem nás. Rozhlédneme-li se v jakémkoliv obchodě s potravinami, zjistíme, že drogy tvoří podstatnou část současné nabídky. Jedná se však o drogy v naší společnosti tolerované, tedy o takzvané drogy „legální“(např. alkohol, tabák). Drogovou definici by mohly splňovat čaj a káva, protože i zde se dá zjistit ovlivnění psychiky.

Konzumace legálních drog je běžná a nikdo se nad ní nepozastavuje. V této oblasti je tolerance společnosti vysoká a drogy výše zmíněného typu jsou nejen povoleny zákonem, ale nabízeny ke konzumaci prakticky všude. Z toho vyplývá i společenské pojetí pojmu droga v současnosti. Jako drogy jsou označovány látky, které splňují, stejně jako výše jmenované, základní definici, ale jsou naší společností zákonem zapovězeny, resp. jejich výroba a distribuce.¹⁴

¹³PRESL, Jiří. *Drogová závislost*. 2. rozš.vydání. Praha: Maxdorf, 1995. s. 9

¹⁴PRESL, Jiří. *Drogová závislost*. 2. rozš.vydání. Praha: Maxdorf, 1995. s. 9

Následující pojem, který je nutné si objasnit, je **drogová závislost**. Existuje celá řada pojetí a definic drogové závislosti či závislosti na návykových látkách. Můžeme hovořit bezpochyby o onemocnění.

Definice se časem měnily, ale lze říci, že jakýsi základ vždy tvořilo několik bodů:

- ❖ nezvladatelná, neodolatelná touha po opakovaném braní drogy
- ❖ tendence ke zvyšování dávek
- ❖ existence psychické či fyzické závislosti na určité droze vyjádřená přítomností abstinčního syndromu psychického nebo fyzického typu
- ❖ negativní důsledky pro jedince a společnost.¹⁵

Drtil (1978) uvádí, že drogová závislost je „psychický a fyzický stav, vyplývající ze vzájemného působení mezi živým organismem a drogou, charakterizovaný změnami chování a jinými reakcemi, které vždy zahrnují nutkání brát drogu stále nebo pravidelně pro její psychické účinky a někdy také proto, aby se zabránilo nepříjemnostem z její nepřítomnosti. Tolerance může nebo nemusí být přítomna. Člověk může být závislý na jedné nebo více drogách.“¹⁶

Nešpor (2003) se přiklání k názoru, že diagnóza závislosti by se měla stanovit pouze tehdy, jestliže během jednoho roku došlo ke třem nebo více z následujících jevů:

- ❖ silná touha nebo pocit puzení užívat látku;
- ❖ potíže v sebeovládání při užívání látky, a to pokud jde o začátek a ukončení nebo množství látky;
- ❖ tělesný odvykací stav. Látka je užívána s úmyslem zmenšit příznaky vyvolané předchozím užíváním této látky, případně dochází k odvykacímu stavu, který je typický pro tu kterou látku,
- ❖ průkaz tolerance k účinku látky jako vyžadování vyšších dávek látek, aby se dosáhlo účinku původně vyvolaného nižšími dávkami;
- ❖ postupné zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů ve prospěch užívané psychoaktivní látky a zvýšené množství času k získání nebo užívání látky, nebo zotavení se z jejího účinku;

¹⁵PRESL, Jiří. *Drogová závislost*. 2. rozš.vydání. Praha: Maxdorf, 1995. s. 11

¹⁶DRTIL, Jiří. *Aktuální drogové závislosti*. 1. vydání. Praha: Avicenum, 1978.s. 17

- ❖ pokračování v užívání přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků: poškození jater nadměrným pitím nebo poškození myšlení působením toxické látky.¹⁷

Vývoj vzniku drogové závislosti lze rozdělit do následujících fází:

1. **Experiment**-pokusné, většinou jednorázové setkání s drogou. To však může být toxikomanovi osudné a může se tzv. „rozjet“. Toto riziko je nejvážnějším argumentem proti legalizaci tzv. měkkých drog.
2. **Zneužívání drogy**-nadměrné požívání drogy jak co do množství, tak frekvence. Zařazuje se sem i užívání drogy v nevhodnou dobu (práce, gravidita, řízení auta apod.)
3. **Závislost**-kterou dělíme na závislost fyzickou a psychickou.¹⁸

Fyzická závislost (tělesná) je stav, kdy se organismus droze přizpůsobil a zahrnul ji do své látkové výměny. Při tomto typu závislosti člověk drogu potřebuje a při přerušení abúzu dochází k abstinenci, tedy nutkání drogu brát. **Psychická závislost** je duševní stav vzniklý podáváním drogy. Tedy nutkání drogu brát.¹⁹

Jedním z dalších důležitých pojmů je **abstinenci syndrom**, ve slangu „absták“. Tento syndrom může být přítomen v oblasti fyzické či psychické. Jde o jeden z projevů drogové závislosti a intenzita, s jakou je přítomen, může být velmi různá.²⁰

Pojem **toxikomanie** vyjadřuje skutečnost, že mezi člověkem a nějakou škodlivou nebo jedovatou látkou vznikl vztah charakterizovaný velmi intenzivním puzením, mánií, „posedlostí“, která vede mimo jiné k nebezpečnému užívání této látky.²¹

Pojem **narkomanie** vyjadřuje skutečnost, že abnormálně silné puzení, „posedlost“, vznikla ve vztahu k narkotikům, tedy k látkám, navozujícím a udržujícím sníženou aktivitu organismu, ochranu, ztuhnutí, spánek.²²

¹⁷NEŠPOR, Karel. *Návykové chování a závislosti*. 2. upr. vydání. Praha: Portál, 2003. s. 14

¹⁸SOCHŮREK, Jan. *Úvod do sociální patologie*. 1. vydání. Liberec: TU v Liberci, 2009. s. 111

¹⁹DRTIL, Jiří. *Aktuální drogové závislosti*. 1. vydání. Praha: Avicenum, 1978.s. 15-16

²⁰VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozš. a přeprac. vydání. Praha: Portál, 2004. s.549

²¹DRTIL, Jiří. *Aktuální drogové závislosti*. 1. vydání. Praha: Avicenum, 1978.s. 14

²²DRTIL, Jiří. *Aktuální drogové závislosti*. 1. vydání. Praha: Avicenum, 1978.s.15

2.4 Nealkoholové drogy a jejich dělení

První skupinu tvoří takzvaná „legální“ nealkoholová droga, která je ve společnosti akceptovatelná a ve velké míře užívána. Jedná se o:

- ❖ Tabák

Druhou skupinu tvoří nelegální drogy, které mnozí autoři dělí do několika skupin:

- ❖ Stimulační drogy
- ❖ Opiáty
- ❖ Konopí a jeho produkty
- ❖ Halucinogenní drogy
- ❖ Těkavé látky
- ❖ Tlumivé látky

2.4.1 Tabák

Tabák pěstovali a kouřili již Indiáni, ovšem závažné zdravotní poškození to pro ně neznamenal, protože kouřili nepravidelně, jen rituálně a nemuseli „šlukovat“, aby pocítili omamný vliv nikotinu. Ani kouření doutníků a dýmek neznamenal pro lidi vážnější zdravotní komplikace, protože kouření nebylo pravidelné. Tabáková epidemie přišla až s rozšířením cigaret.

Jedinou návykovou látkou ze 4.-5. tisíc složek tabákového kouře či v tabáku jako takovém je toxický rostlinný alkaloid nikotin. Jedná se o bezbarvou tekutinu, bez zápachu. Kouř z cigaret je lehce kyselý, a proto kuřák cigarety musí vtáhnout kouř až do plic, aby se nikotin vstřebal. Smrtná dávka pro člověka je kolem 80 mg.²³

²³KRÁLÍKOVÁ, Eva. Tabák a závislost na tabáku. In KALINA, Kamil, et al. *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. 1. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. Kapitola 3.10, s. 205

Závislost na tabáku začíná závislostí psychosociální, po určité době vzniká také fyzická drogová závislost, tedy závislost na nikotinu. Akutní účinky nejsou tak podstatné: podráždění sliznic, bolesti hlavy, průjem. Někoho od kouření mohou odradit, ale většinou pod nějakým tlakem začínající kuřák tyto problémy rychle překoná, později se už u něj neobjevují a rychle vzniká tolerance.

Mezi hlavní abstinenci příznaky při vzniklé závislosti patří především nevladatelná touha po cigaretě (craving), nervozita, podrážděnost, změny nálady, smutek až deprese, nesoustředěnost, poruchy spánku, únava. Abstinenci příznaky se objevují řádově za několik hodin po poslední dávce nikotinu.²⁴

2.4.2 Stimulační drogy

Stručně řečeno, jde o drogy, jejichž základem je celková stimulace nebo povzbuzení organismu. Proto jsou tyto drogy velmi oblíbené po celém světě. Je nutno uvést i riziko stimulačních drog. Po určité, individuálně různě dlouhé době, dochází k zásadním změnám psychiky. Toxikomanické kruhy tento stav dobře znají a ve slangu má svůj výraz „**stíha**“.²⁵ Jde o rozvoj závažné duševní poruchy, způsobené právě stimulační drogou-o rozvoj paranoidního syndromu v rámci vznikající toxické psychózy. Jde o onemocnění srovnatelné se schizofrenií.²⁶

Metamfetamin (Pervitin)

Pervitin je zástupcem skupiny amfetaminových drog, tedy derivátů základní stimulační látky–amfetaminu. Jedná se o hnědý až bílý prášek, či roztok, který se aplikuje ústy, šňupáním, injekčně. Působí na centrální nervovou soustavu, zvyšuje její aktivitu a vybuzuje ji k ostřejší vnímavosti světa.²⁷

Výroba Pervitinu není nijak složitá. Jako vstupní produkt slouží jiná látka efedrin, který lze získat z různých léků. Po extraci jej pak pomocí louhu a jiných chemických látek lze přeměnit na metamfetamin.²⁸

²⁴KRÁLÍKOVÁ, Eva. Tabák a závislost na tabáku. In KALINA, Kamil, et al. *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. 1. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. Kapitola 3.10, s. 206

²⁵PRESL, Jiří. *Drogová závislost*. 2. rozš.vydání. Praha: Maxdorf, 1995. s. 16

²⁶PRESL, Jiří. *Drogová závislost*. 2. rozš.vydání. Praha: Maxdorf, 1995. s. 16

²⁷TYLER, Andrew. *Drogy v ulicích*. Praha: Ivo Železný spol. s.r.o., 2000. s. 52

²⁸NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: Koniasch Latin Press, 1997. s. 29

Psychotropní efekt pervitinu a ostatních amfetaminových derivátů je výrazný, příjemný, a proto vysoce žádaný. Po aplikaci dochází k euforii, pocitu fyzické výkonnosti, odstranění únavy. Abstinenčními příznaky jsou apatie, deprese, nervozita, podrážděnost.

Kokain

Jde o přírodní drogu, alkaloid obsažený v listech keře *Erythroxylon coca*. Chemicky čistý kokain byl poprvé izolován v roce 1860 v Německu. Byly také popsány jeho farmakologické účinky a začal být používán v medicíně jako prostředek pro místní umrtvení. Pro jeho výrazný stimulační psychotropní efekt se stal kokain v Evropě velmi populárním a rozšířil se v období první světové války téměř po celém světě.²⁹

Kokain se vyrábí máčením listů koky v benzínu. Vzniká tak hydrochlorid, který se ale nedá kouřit-kyselina by zničila plíce. Kokain je také rozpustný ve vodě, čehož se využívá při nitrožilní aplikaci. Nejčastějším způsobem užívání kokainu je inhalace (šňupání), někdy se ale užívá injekčně v roztocích nebo se vtírá do sliznic (především pohlavních orgánů jako afrodisiakum).³⁰

Účinky se dostaví za několik vteřin a trvají pouze 30-40 minut. Kokain celkově povzbuzuje nervový systém a zvýšené sebevědomí, pokles chuti k jídlu, kolísání nálad. Abstinenčními příznaky jsou apatie, podrážděnost, neklid, nervozita.

Crack („krek“)

Jde o slangový název pro hydrochlorid kokainu, který je při výrobě cracku přeměněn zpět na volnou bázi. Nejedná se tedy o novou drogu, ale o látku, která vzniká tepelnou úpravou hydrochloridu kokainu s jedlou sodou a éterem, méně často čpavkem.³¹ Název údajně pochází z praskavého zvuku, který vzniká při zahřívání cracku při jeho kouření. Je prodáván ve formě bělavých krystalků v označených sáčkích.

²⁹PRESL, Jiří. *Drogová závislost*. 2. rozš. vydání. Praha: Maxdorf, 1995. s. 17

³⁰NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: Koniasch Latin Press, 1997. s. 26

³¹NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: Koniasch Latin Press, 1997. s. 27

Crack se nešnupe jako kokain, ale bývá kouřen ve zvláštních dýmkách. Možná je i aplikace v cigaretách ve směsi s tabákem nebo marihuanou. Je možné rovněž inhalovat kouř, který vzniká spalováním kousku cracku na pocínované fólii.³²

Příznačným a velice nebezpečným rysem cracku je jeho mimořádně vysoká návykovost. V krátké době, často po necelých dvou měsících, vyvolává silnou závislost. Oběti cracku trpí v pokročilejším stadiu přeludy a halucinacemi, mění se jejich chování, vážně se zhoršuje jejich fyzický stav.³³

Ecstasy (MDMA)

Droga, která se vyskytuje nejčastěji v podobě malé tablety s vyraženým symbolem (holubice, hvězdy, sluníčka). Jedná se o produkt derivovaný z amfetaminu, který vyvolává zvýšenou citlivost a vnímavost.³⁴ Jedna dávka ecstasy v tabletě se pohybuje mezi 80 a 160 mg. Užívá se výlučně orálně a působí asi po třiceti minutách. Mezi nejvážnější komplikace užití ecstasy patří přehřátí organismu, které se může vyskytnout zvláště při užití na celonočních párty. Dalšími negativními účinky při intoxikaci jsou nespavost, únava, nervozita, deprese.³⁵

2.4.3 Opiáty

Nejčastěji zneužívanými jsou opium, morfin, heroin, kodein. Známkami požití jsou desítky minut až hodin trvající stav tichého opojení následovaný kocovinou; zúžení zornic a celkový útlum. Známkami dlouhodobého užívání jsou rozšířené zornice, zrychlený dech a tep, pocení, nechutenství, neklid, bledá kůže, ztráta potence u mužů a poruchy menstruačního cyklu u žen, tělesné a duševní chátrání.³⁶

³²TYLER, Andrew. *Drogy v ulicích*. Praha: Ivo Železný spol. s.r.o., 2000. s. 214

³³NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: Koniasch Latin Press, 1997. s. 27

³⁴NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: Koniasch Latin Press, 1997. s. 31

³⁵TYLER, Andrew. *Drogy v ulicích*. Praha: Ivo Železný spol. s.r.o., 2000. s. 124

³⁶NEŠPOR, Karel. *Alkoholici, fetišáci a gambleři*. 2. vydání. Praha: Empatie, 1995. s.80

Opium

Název opium pochází z řeckého „opos“=„šťáva“. Opium je získáváno z máku. Jedná se o bílou šťávu, která prýští z nařezaných makových hlavic. Na vzduchu houstne a tmavne. V této podobě je sbírána a zpracovávána ať už k přímé konzumaci, tak i k dalšímu zpracování. Opium obsahuje celou řadu alkaloidů. Mezi základní patří morfin, kodein, papaverin, thebain, meconidin.³⁷

Základními opiáty (tedy látkami s psychotropním a protibolestivým účinkem) jsou morfin a kodein. Oba byly postupně ze surového opia chemickou cestou izolovány a z obou byly později připraveny ještě účinnější deriváty: z kodeinu dikodid, z morfinu pak diacetylmorfin neboli heroin.³⁸ Při užívání opia dochází převážně ke změně vědomí, spojené se ztrátou bolesti (tělesné i duševní). Okolí se člověku, užívajícímu opium, jeví jako milé a krásné. Tento stav milé, klidné a tiché extáze trvá i několik hodin.

Heroin

Klasický představitel skupiny opiátů. Heroin byl syntetizován v roce 1898 a původně sloužil jako běžný farmaceutický výrobek, jako lék proti kašli. Mezi deriváty opia se heroin vyznačuje nejvyšší návykovostí. Při nitrožilní aplikaci u něj vzniká návyk již po několika málo dávkách. Na nezákonném trhu s drogami se objevuje ve dvou hlavních formách: -jako „bílý prášek“ (white dust), který se vzhledem podobá hladké mouce. Je získáván diacetylací morfinu; -jako „hnědý cukr“ (brown sugar) v podobě malých rudohnědých granulí.³⁹

V současnosti představuje jednu z nejnebezpečnějších masově zneužívaných drog. Závislost na pouličním heroínu je považována za nejrizikovější a společensky nejškodlivější. Při nedostatku drogy se projevují abstinenci příznaky: bolesti svalů a kloubů, průjem, svalové křeče, pocení, zimnice, neklid a nespavost.

³⁷NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: Koniasch Latin Press, 1997. s. 16

³⁸PRESL, Jiří. *Drogová závislost*. 2. rozš.vydání. Praha: Maxdorf, 1995. s. 23

³⁹NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: Koniasch Latin Press, 1997. s. 18

Morfin, Kodein

Morfin je alkaloid ze skupiny opiátů, který se využívá v lékařství. Je bez zápachu, chutná hořce a časem tmavne. Je značně účinný při tišení bolestí. Mezi nežádoucí účinky patří žaludeční potíže–nevolnost a zvracení. Může být ve formě roztoku nebo tablet.⁴⁰

Kodein je přírodní derivát opia. Poprvé byl izolován v roce 1832 Pierrem Jeanem Robiquetem jako nečistota vyskytující se ve várce morfinu. V surovém opiu se tento alkaloid nachází v koncentracích od 0,7 do 2,5 %.

Přestože se samostatně vyskytuje v přírodním stavu, většinou se získává z morfinu. Ve srovnání s morfinem má kodein o něco slabší účinek analgetický (tlumící bolest), sedativní (tlumící dráždivost) a méně omezuje respirační (dýchací) funkce.⁴¹

Braun

Jedná se o směs látek, vyrobených z kodeinu, vyvolávající silnou závislost.⁴² „Braun,“ tradiční opiát naší drogové scény, je prakticky bez výjimky užíván nitrožilním vpichováním jehlou a stříkačkou, a to i při prvních experimentech. Hlavní složkou braunu je hydrokodon, který je možné získat z dostupných léčiv obsahujících kodein.⁴³ Se zneužíváním braunu se v současné době setkáváme zřídka, protože ho „vytlačil“ heroin.

2.4.4 Konopí a jeho produkty

Základní surovinou, ze které jsou získávány látky kanabisového typu, je konopě setá {*Cannabis sativa*). Je to jednoletá dvoudomá bylina. Pravděpodobně pochází ze Střední Asie. Doklady o pěstování konopí jsou staré více než 5 000 let.

⁴⁰TYLER, Andrew. *Drogy v ulicích*. Praha: Ivo Železný spol. s.r.o., 2000. s.131

⁴¹NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: Koniasch Latin Press,1997. s. 17-18

⁴²NEŠPOR, Karel. *Alkoholici, fetišti a gambleři*. 2. vydání. Praha: Empatie, 1995. s. 80

⁴³NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: Koniasch Latin Press,1997. s. 23

Chemické sloučeniny, které vyvolávají omamné a léčivé účinky, se nacházejí hlavně v lepkavé, zlaté pryskyřici vylučované květy ženských rostlin.⁴⁴ Nejvýznamnější kanabinoid je delta-9-tetrahydrocannabinol (THC), který způsobuje většinu psychoaktivních účinků.⁴⁵

Marihuana

Vzniká smíšením usušených a rozmělněných listů a vrchní rostlinné okvětní části konopí. Někdy v ní nalezneme i kousky větviček a semena. Uživatelé jí říkají tráva, což je dosti přesné vystižení jejího vzhledu. Marihuana je mexicko španělský název této směsi.⁴⁶ Marihuana se kouří buď samostatně, nebo smíšená s tabákem v ručně stočených cigaretách, případně v dýmkách. Někdy bývá přidávána do nápojů. Účinky marihuany jsou převážně euforická nálada, zmatené chování, chuť k jídlu.

Hašiš, hašišový olej

Hašiš se získává z pryskyřičného sekretu, který prosakuje z květů a listů v horních částech rostliny. Hlavním centrem produkce hašiše je oblast Středního východu. Kanabisová pryskyřice je sbírána a hnětena do formy kvádrů, tablet, koulí anebo kostek.⁴⁷

Zabarvena je do různých odstínů hnědi, přes tmavě zelenou až černou, podle místa původu. Hašiš bývá kouřen společně s tabákem ve speciálních dýmkách, polykán smíšený s jídlem anebo v nápojích. Bývá rovněž extrahován s alkoholem a vyrábí se z něj hašišová kořalka. Koncentrace THC v hašiši je přibližně pětikrát vyšší než v marihuaně.⁴⁸

Hašišový olej je kanabisový derivát se zhruba 20 % obsahem THC. Je to hustá lepkavá hmota tmavohnědé až skoro černé barvy.⁴⁹ Pro dosažení psychoaktivního efektu stačí 1–2 kapky smíšené s cigaretovým tabákem anebo nakapané na cigaretový filtr. THC je buď absorbováno dýchacím traktem v případě inhalace, nebo trávícím ústrojím, pokud je polykáno.

⁴⁴TYLER, Andrew. *Drogy v ulicích*. Praha: Ivo Železný spol. s.r.o., 2000. s.255-256

⁴⁵TYLER, Andrew. *Drogy v ulicích*. Praha: Ivo Železný spol. s.r.o., 2000. s. 258

⁴⁶NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: Koniasch Latin Press,1997. s. 34

⁴⁷NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: Koniasch Latin Press,1997. s. 34

⁴⁸NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: Koniasch Latin Press,1997. s. 35

⁴⁹NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: Koniasch Latin Press,1997. s. 35

2.4.5 Halucinogenní drogy

Jednotné označení „halucinogeny“ bylo s největší pravděpodobností zavedeno až v roce 1954 Hoffem, Osmondem a Smythiesem. Slovo samo v překladu znamená „látky vyvolávající halucinace“. Halucinogeny zahrnují relativně velice rozsáhlou skupinu drog, jednak ze skupiny přírodních látek, tedy těch, které jsou získávány přímo z přírodních zdrojů. Jedná se bufotenin, psilocybin (látky získávané například z u nás rostoucích hub rodu *lysohlávek*) nebo mezkalin.⁵⁰

Další skupinu tvoří halucinogeny synteticky připravené. Mezi ně řadíme především LSD-25 a DOM, jenž je derivátem amfetaminu s halucinogenními vlastnostmi.⁵¹ Tyto látky mohou u člověka vyvolat výrazné změny či poruchy vnímání, emocí, prožívání. Často postihují oblasti myšlení, fantazie, pozornosti. Při dlouhodobém zneužívání může dojít až ke značným poruchám v oblastech morálních a etických hodnot.

LSD

Lysergamid (LSD) je halucinogenní droga s poměrně krátkou, ale v naší kultuře již bohatou historií. LSD patří mezi silné psychoaktivní preparáty. Velice malá dávka, obvykle 40-70 mikrogramů, je schopna vyvolat halucinogenní efekt, který přetrvává až 8 hodin. Laboratorně je LSD syntetizováno ve formě prášku. Je užíváno orálně ve formě tablet a tenkých čtverečků želatiny, nebo zředěno a absorbováno do absorpčních papírků.⁵²

Papírky (tripy)-bývají distribuovány na diskotékách a ve společenských klubech mládeže. Vysoké dávky mohou způsobit výraznější poruchy myšlení, zvýšenou vztahovačnost až paranoiu, doprovázenou poruchami paměti, úsudku a pozornosti.

⁵⁰MIOVSKÝ, Michal. *LSD a jiné halucinogeny*. Brno-Boskovice: Albert, 1996. s. 16

⁵¹NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: Koniasch Latin Press, 1997. s. 37

⁵²MIOVSKÝ, Michal. *LSD a jiné halucinogeny*. Brno-Boskovice: Albert, 1996. s. 39

Psilocybin

Psilocybin se těší stoupající oblibě i u nás. Jedná se o látku obsaženou v houbách rodu lysohlávek. Jejich sbírání se v Čechách rozšířilo zejména v posledních dvaceti letech. Houby se většinou suší nebo nakládá a pak se konzumují jejich hlavičky.⁵³

Problematický je odhad účinné dávky, protože obsah psilocybinu se může v různých lokalitách lišit. Menší počet hlaviček způsobuje stav výrazné euforie, smíchu, pohody a hovornosti. Vyšší dávky vedou ke zrakovým iluzím, deformacím předmětů a zvuků a vůbec ke stavům podobným účinku LSD.

2.4.6 Těkavé látky

Inhalanty jsou těkavé chemické látky, vyráběné jak pro obchodní, tak i lékařské využití. Ve většině případů se jedná o hydrokarbony. Jedná se o skupinu organických rozpouštědel, u nás reprezentovanou především toluenem.⁵⁴ Zneužívání těchto drog není, jak by se snad zdálo, jen naší specialitou. Vyskytuje se relativně často i v západní Evropě, ale hlavně v USA.

Toluen

Toluen je organické rozpouštědlo a jako takové hrubě poškozuje tkáň organismu, se kterými se setkává. Vdechování koncentrovaných par toluenu vede k poškození dýchacích cest. Postupně dochází k prokazatelnému poškození jaterní tkáň. Na rozdíl od všech ostatních drog jde totiž při čichání toluenu jen těžko odměřit přesnou dávku.

Tím se markantně zvyšuje riziko nechtěného předávkování. O tomto faktu svědčí skutečnost, že naprostá většina úmrtí prokazatelně u nás spojená s předávkováním drogou není zapříčiněna pervitinem či heroinem, ale toluenem. Právě proto je toluen látka, kterou lze bez nadsázky nazvat drogou hloupých.⁵⁵

⁵³MIOVSKÝ, Michal. *LSD a jiné halucinogeny*. Brno-Boskovice: Albert, 1996. s. 22

⁵⁴NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: Koniasch Latin Press, 1997. s. 41

⁵⁵PRESL, Jiří. *Drogová závislost*. 2. rozš.vydání. Praha: Maxdorf, 1995. s. 43

2.4.7 Tlumivé látky

Jedná se o často zneužívané preparáty s vysokým rizikem návyku nebo rozvoje závislosti. Existuje zde i riziko předávkování se smrtelnými následky. Všechny tyto léky se objevují na černém trhu a slouží buď jako náhrada či doplněk opiátů (heroin), nebo se používají jako zdroje k výrobě ještě účinnějších drog.

Zneužívání léků nejčastěji přivozuje psychickou závislost. Jedinec očekává od léku, na nějž si vytvořil psychickou vazbu, mnohem více, než kolik od něj očekává lékař, který lék předepsal.

Zneužívání-či přesněji nadužívání léků- je časté zvláště u lidí dlouhodobě vystavených stresovým situacím.⁵⁶ Mnoho mladých lidí, kteří mají sklon k abúzu ostatních drog, přitahují léky s psychoaktivními účinky. K získání potřebného typu a množství těchto látek používají nejrůznější nezákonné postupy-krádeže v lékárnách, falšování lékařských předpisů.

2.5 Trestná činnost spojená s drogami

Ve srovnání s obecnou populací se u pachatelů trestných činů ve vyšší míře vyskytuje užívání drog a problémoví uživatelé drog jsou zároveň často pachateli trestných činů.

Z hlediska sociální patologie dělíme trestnou činnost do několika skupin:

- **organizovaná trestná činnost výrobců a distributorů drog**-za touto formou stojí převážně na první pohled seriózně se tvářící společnosti, které však kryjí zločinecké aktivity a slouží zpravidla k „praní“ peněz, získaných z nelegální činnosti,
- **trestná činnost páchaná pod vlivem drog**-trestný čin spáchaný pod vlivem drogy nemusí být rozhodně pravidlem. Trestná činnost je páchána v době intoxikace nebo abstinčního syndromu. Jedná se převážně o násilné nebo mravnostní trestné činy,

⁵⁶NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: Koniasch Latin Press, 1997. s. 45

- **trestná činnost páchaná za účelem získání drogy**-snaha opatřit si prostředky na nákup drogy je nejčastější příčinou trestné činnosti, páchané samotnými toxikomany. Nejčastějšími formami trestné činnosti jsou nenásilné formy majetkové trestné činy,
- **trestná činnost páchaná na samotných toxikomanech**-tuto trestnou činnost lze rozdělit do dvou skupin. První tvoří vydírání, sexuální zneužívání, nucení k prostituci a další formy trestné činnosti, které lze přímo trestně stíhat, protože vykazují znaky příslušných trestných činů. Druhá nese znaky první ve smyslu trestně právním, ale ve své podstatě se jedná o totéž-když uděláš to a to, dostaneš drogu. Zmíněné „to a to“ může být i trestné jednání.
- **trestná činnost jako důsledek zneužívání drog**-v minulosti spadali do této skupiny lidé, označovaní jako příživníci. Ti vynechávali pracovní směny a vyhýbali se práci. Převážně to bylo proto, že díky svému psychickému a fyzickému stavu nebyli schopni pracovat a z nedostatku prostředků začali páchat trestnou činnost.⁵⁷

2.6 Legislativa spojená s drogovou problematikou

Dne 1.1.2010 vstoupil v platnost zákon č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve kterém jsou uvedeny trestné činy související s drogovou problematikou. Zejména se jedná o § 283-§ 287 (viz. příloha č.2). Dále byla vydána nařízení vlády č. 455/2009 Sb a č. 467/2009 Sb. Nařízením č.455/2009 Sb. se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku.

Nařízením č.467/2009 Sb. se pro účely trestního zákoníku stanovuje, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek a přípravků je obsahujících.

Přestupky na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi upravuje zákon o přestupcích č. 200/1990 Sb., v § 30 (viz. Příloha č.3).

⁵⁷SOCHŮREK, Jan. *Úvod do sociální patologie*. 1. vydání. Liberec: TU v Liberci, 2009. s. 122-123

S alkoholem a toxikomanií souvisí zákon č. 37/1989 Sb., o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi. V přílohách uvádíme §1-§7 (viz. Příloha č.4).

Legislativou, týkající se drogové problematiky, končíme první část bakalářské práce. Vzhledem k tomu, že drogy užívají čím dál mladší lidé a cílem našeho průzkumu bude zkoumaný vzorek skupiny mladých dospělých odsouzených, budeme v následujících kapitolách charakterizovat mladou dospělost, příčiny delikventního chování a zacházení s mladými dospělými odsouzenými.

2.7 Vymezení kategorie mladý dospělý

Vláda České republiky schválila dne 6. ledna 1999 koncepci státní politiky ve vztahu k mladé generaci. Tato koncepce si kladla za cíl zdůraznit význam potřeby komplexního řešení, které by bylo v souladu s nezbytnou harmonizací naší politiky s politikou Evropské unie. Na tuto koncepci navazují další koncepce, které průběžně reagují na aktuální situaci ve vztahu k mladé generaci v České republice. Poslední koncepcí státní politiky pro oblast dětí a mládeže je koncepce stanovená pro období 2007–2013.

Mladou generací je v této koncepci vymezena věková skupina dětí a mladých lidí do 26 let. V České republice je vzhledem k dlouhodobě používaným termínům označení mladé generace, jak pro legislativní, tak i pro statistickou oblast, dále užíváno termínu "mladiství" pro osoby ve věku 15-18 let, termínu "mladí" pro osoby ve věku 18-26 let a souhrnného termínu "mladá generace" pro věkovou kategorii 15-26 let.

Z pohledu právní legislativy je dospělost stanovena dosažením věku 18 let. Pojmy, jako jsou např. „mladá dospělost“, „věková hranice blízká věku mladistvému“, jsou pouze pro soudní rozhodnutí polehčující okolnosti a pro nás pouze charakteristika věku.

2.8 Charakteristika mladé dospělosti

Mladá dospělost zahrnuje období od 18 do 35 let. Dosažení dospělosti signalizuje ochota přijmout a schopnost zvládnout určité vývojové úkoly.⁵⁸ Těmito úkoly jsou zejména:

- profesní role
- stabilní partnerství, manželství
- rodičovství

Mladá dospělost je obdobím nadějí a jejich naplňování. Jde o období značných sociálních proměn, charakterizované mnoha novými zážitky a zkušenostmi. Mladý člověk přijímá nové role, které chápe jako předpoklad získání zkušeností.

Důležitým faktorem, který ovlivňuje způsob pojetí vlastní dospělosti, je zkušenost s dospělými lidmi v dětství. Tyto vzory, které pro něj byly v dětství důležité, jej ovlivňují i po dvacátém roce života. V období mladé dospělosti má každý člověk zafixovaný určitý systém norem.

Hodnota a význam těchto norem je určena především prožitou zkušeností, která je zprostředkována sociálním prostředím, v němž vyrůstal. Pocit svobody a moci nad svým životem se může projevit nerespektováním obvyklých standardů chování, které může dosáhnout i charakteru kriminálního selhání.⁵⁹

S rozvojem zkušeností a znalostí se lidé postupně stávají méně radikálními a jejich mravní uvažování je flexibilnější. Život může přinést složité situace, jejichž řešení není vždycky jednoznačné. Toto období vede k pocitům nejistoty, což je vlastně za těchto okolností správné. Dochází k posunu od teoretického, a proto radikálního přístupu adolescentů, ke kontextuálnímu a pragmatičtějšímu uvažování mladých dospělých.

⁵⁸VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. 1. vydání. Praha: Portál, 2000. s.304

⁵⁹VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. 1. vydání. Praha: Portál, 2000. s.310

Mladí lidé většinou opouštějí morální absolutizmus, který byl typický pro dospívání. Základem této změny je schopnost syntézy abstraktních etických principů a životní zkušenosti. Rozvoj morálního uvažování neovlivňují jen běžné zkušenosti, ale i vzdělání.⁶⁰

Jedním z kritérií dospělosti je dosažení zralosti. Člověk je pokládán za zralého, když přejímá osobní a společenskou zodpovědnost, začíná být ekonomicky nezávislý, rozvíjí své osobní zájmy. Patrně základním znakem zralosti je překonání rozporů dětství a dospívání.

Zralý člověk má být nezávislý na svých rodičích, ale má k nim podržet kladný vztah, má umět najít hluboké a trvalé pouto k partnerovi a přitom má být schopen zachovat si i širší přátelské vztahy, popřípadě takové nové vztahy navazovat. Další obecný znak zralosti můžeme spatřovat v plném rozvinutí práce a ostatních činností realizovaných ve volném čase. Zralý člověk by se neměl zmítat neustálým nepřátelstvím vůči druhým ani vůči sobě, neměl by mít příliš nízké ani nadměrně přehnané sebehodnocení. Měl by být autentický–neměl by usilovat o to, aby se jevil takový, jakým ho druzí chtějí mít, ale aby byl sám sebou, vždy pravdivý.⁶¹

2.8.1 Kriminálního chování v období mladé dospělosti

V každé společnosti jsou stanovena pravidla, která regulují chování všech svých členů, aby jejich soužití bylo v této společnosti přijatelné. Společnost má vlastní právní normy a nepsaný morální řád, jejichž dodržování je různým způsobem vymáháno. K tomu slouží nejen pozitivní podněty, ale i tresty.

Do kategorie kriminálního chování lze zařadit aktivity, které porušují právní normy. V tomto případě už nejde jen o přestupky proti nepsaným pravidlům společenského soužití, ale o závažnější činy, které jsou přesně vymezeny trestním zákoníkem. Kriminální chování je hodnoceno jako nepřijatelné, protože vede k újmě nebo strádání lidí, kteří se stali jeho obětí, a je přesně stanoveným způsobem sankcionováno.

⁶⁰VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. 1. vydání. Praha: Portál, 2000. s.313

⁶¹LANGMEIER, Josef-KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 3. přeprac.a dopl. Vydání. Praha: Grada Publishing, 1998. s. 162

Společnost tak brání svou stabilitu a trestá ty, kdo by ji mohli ohrožit. V každém společenství se najdou lidé, kteří porušují právní normy, a jen těžko lze předpokládat, že by nějaký systém mohl trestnou činnost zcela vymýtit.⁶² Pachatelé trestných činů nejsou schopni nebo ochotni plnit základní požadavky a očekávání společnosti. U většiny z nich chybí náhled na nevhodnost svého chování, a proto nemají potřebu snažit se o vlastní nápravu.

Kriminální chování je v současné společnosti ze sociálně adaptačního hlediska neúčinné, nevede k pozitivnímu efektu, leda snad krátkodobému, spíše se stává překážkou v dalším životním směřování. Asociálně jednajících lidí, kteří dosáhli nějakého úspěchu, je mnohem méně než těch, kteří skončili jako recidivisté vyloučení ze společnosti: i když nelze říci, že vůbec neexistují.⁶³

2.9 Příčiny vzniku kriminálního chování mladých dospělých

Etiologie kriminálního chování je multifaktoriální, je výsledkem interakce mezi komplexem vnějších vlivů a vlastností jedince. Konkrétní trestné činy je vždycky třeba chápat jako aktuální souhru vnitřních faktorů a vnějších okolností.⁶⁴ V krajním případě může být určující jen jeden z uvedených faktorů. Člověk se může ocitnout v kritické situaci, kdy vnější faktory do značné míry ovlivní jeho reakci.

Pro vznik kriminálního chování mají značný význam vrozené dispozice. Zvýšený sklon k asociálním projevům musí mít nějakou příčinu-obvykle neurofyziologicky podmíněnou. Tyto dispozice mohou být dány geneticky, ale mohou vzniknout i na bázi perinatálního poškození centrální nervové soustavy.⁶⁵ Důležité je i to, že tyto projevy vyvolávají u ostatních lidí komplementární, obvykle odmítavé a trestající reakce, které mohou nevhodné způsoby chování dále posilovat.

⁶²VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozš. a přeprac.vydání. Praha: Portál, 2004. s.805

⁶³VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozš. a přeprac. Vydání. Praha: Portál, 2004. s.806

⁶⁴VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozš. a přeprac. Vydání. Praha: Portál, 2004. s.808

⁶⁵VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozš. a přeprac. Vydání. Praha: Portál, 2004. s.809

Dalšími důležitými faktory ovlivňující kriminální chování jsou rodina, škola a prostředí, které mohou posilovat, nebo naopak blokovat určité druhy chování. Například kriminalita rodičů může zvýšit riziko podobného chování u jejich dětí. Pokud dítě v dětství nějakým způsobem citově strádalo, bylo fyzicky týráno, je zde předpoklad, že se u něj rozvinou nežádoucí vzorce chování.

Pachatelé trestných činů, kteří měli špatné rodiče, se rovněž stávají špatnými rodiči, stejně jako oni bijí své děti, nezískají potřebnou kvalifikaci, nevydrží v žádném zaměstnání a jako zdroj obživy volí raději trestnou činnost. V rodině si osvojili vzorce chování, které používají i ve své dospělosti a dál je stejným způsobem předávají svým potomkům.⁶⁶

2.9.1 Rodina

Rodina je považována za hlavního činitele, jenž svým selháním umožňuje dětem kriminální chování. Rodina je základní sociální jednotkou, ve které žije většina občanů. Jedinec v ní nalézá uspokojení svých základních potřeb, poskytuje mu místo pro trávení volných chvil i prostor pro osobní štěstí. Kladením důrazu na výchovnou úlohu rodiny samozřejmě neoslabujeme význam školy, společenských organizací, kulturních institucí a sdělovacích prostředků pro výchovu mládeže i dospělých.⁶⁷

Přímým obrazem kvality rodiny je formování výchovy v dané rodině. Pokud se dítěti nedostává potřebně zaměřené výchovné péče, hovoříme většinou o výchovném zanedbávání. Výchovně zanedbávány jsou především děti rodičů s nízkou kulturní úrovní, ale někdy i paradoxně děti v rodinách s vysokou socioekonomickou úrovní, kde však na dítě rodiče nemají čas, nebo kde je dítě nevíтанé.

Děti z nefunkčních rodin se velmi často potýkají s pocity psychické deprivace, vznikající následkem dlouhodobého neuspokojování citových potřeb a vyznačují se také některými psychickými zvláštnostmi, negativně ovlivňujícími jejich postupné zařazování do společnosti.

⁶⁶VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozš. a přeprac. Vydání. Praha: Portál, 2004. s. 809-810

⁶⁷JÚVA, Vladimír. sen.–JÚVA Vladimír. jun. *Úvod do pedagogiky*. .3. vydání. Brno: Paido, 1997. s.99

Při řešení obtížných životních situací tyto děti poměrně často selhávají a mnozí se v důsledku toho obrací k alkoholu a k drogám. V rodinách, kde se děti chovají delikventně, je často zaváděna tvrdá disciplína, zahrnující agresivní chování rodiče k dítěti. Dítě se v takové rodině učí agresivitě jako dovolenému způsobu chování.

Tělesné tresty, které jsou téměř na denním pořádku, jsou neúčinné. Dítě se rodiči vnitřně vzdaluje, předstírá, lže a manipuluje, aby se tvrdému trestu vyhnulo. Tím jsou paradoxně posilovány způsoby chování, kterým má výchova bránit. Výše popsané nedostatky v uplatňování rodičovské disciplíny prokazatelně předcházejí delikventnímu chování dětí a probíhají také souběžně s ním.⁶⁸

Dohled je dalším způsobem rodičovského chování, který má souvislost s delikventním chováním dítěte. Tímto dohledem je míněna míra rodičovy informovanosti o tom, co dítě dělá ve volném čase, s jakými kamarády se stýká, kde se zdržuje, když není doma, kdy se vrací domů, v jakém stavu. Čím více rodiče kontrolují své potomky, tím je větší pravděpodobnost, že se dopustí trestného činu již v časném věku, nebo ho bude opakovat.

Rizikovým faktorem pro dítě je nepochybně i nepřítomnost rodičovské postavy v rodině. V rodinách delikventně se chovajících mladých lidí chybí nejčastěji otec. Tato situace je převážně způsobena vinou rozvodu nebo kvůli tomu, že otec s matkou nikdy nezačal žít. Chlapec pak postrádá vzor, s nímž by se mohl ztotožňovat, děvče postrádá model mužského chování. Obě děti pak postrádají druhý zdroj opory a druhou autoritu.⁶⁹

2.9.2 Škola

Přechod do školy znamená pro každé dítě ztrátu výlučného postavení, které do té doby mělo v rodině. Dítě se musí adaptovat na nový životní rytmus-vstávání v určitou dobu, vyučovací hodiny dělené přestávkami, odpolední či večerní příprava do školy. Škola se k němu staví jako k jednomu z mnoha dětí a především si žádá, aby se přizpůsobilo.

⁶⁸MATOUŠEK, Oldřich–KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. 2.aktualiz. vydání. Praha: Portál, 1998. s. 44

⁶⁹MATOUŠEK, Oldřich–KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. 2. aktualiz. vydání. Praha: Portál, 1998. s 45

Škola vyžaduje od žáka podřízení se autoritě a pevnému řádu školy, což pro dítě představuje stresující tlak. Může se tak poprvé projevit labilita a zranitelnost dítěte, jindy setkání s nároky na určený způsob chování může vyústit do problémů. Samozřejmě ve všech těchto případech nejde o to, že by škola přímo problémy dítěte vyvolávala, spíše je to prostředí, ve kterém se tyto potencionální problémy u dítěte mohou projevit a rozvinout.⁷⁰

Děti si v krátké době začínají ve třídě vytvářet svou vlastní „subkulturu“. Ta se především vyznačuje zvláštním jazykem, zvyklostmi či rituály. Ve třídě vznikají i podskupiny zvláštních „subkultur“, jež jsou k bližšímu kontaktu motivovány společnými zájmy, společnými činnostmi. V některých případech mohou být tyto podskupiny zárodkem asociálních part, a to už u dětí na prvním stupni základní školy. Neangažovanost učitele, nebo jeho zřetelné preferování či zatracování některých dětí napomáhá jejich vzniku.

Není zcela výjimečné, že učitel svým chováním agresorům „označí“ jedince, který je v nějakém ohledu nedostačivý a jehož se pak i děti cítí oprávněny beztretně napadat. Značné riziko sociálního selhání je u dětí, resp. podskupiny dětí špatně ve škole prospívajících, s vyšším potenciálem agresivity, s vlastní subkulturou „odpojenou“ od vlivu učitele a školy.⁷¹

2.9.3 Vrstevnické party

Vrstevnická skupina je důležitější více pro rizikovou mládež z narušených rodin, než pro mladé lidi vyrůstající v rodinách s přiměřenou mírou podpory a přiměřeně stanovenými mezemi dovoleného chování. Vrstevnická skupina není pro nikoho jen neproblémovým zázemím; tím spíše jím není pro mladé lidi vyrůstající bez rodičovského zájmu, bez jasných pravidel, ohrožované despotickým trestáním rodičů.

⁷⁰HADJMOUSSOVÁ, Zuzana. *Úvod do speciálního poradenství*. 1.vydání Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002. s.22-23.

⁷¹MATOUŠEK, Oldřich–KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. 2. aktualiz. vyání. Praha: Portál, 1998. s 75

Pro dítě vychovávané ve fungující rodině představuje každá vrstevnická skupina riziko. Pokud chce obstát v očích vrstevníků jako někdo, kdo je „v pořádku“, musí sdílet jejich názory a hodnoty.⁷²

Ve vrstevnické skupině mládeže jsou nároky na konformitu obvykle vyšší než v jiných skupinách. Zahrnují nejen způsob vyjadřování, úpravu zevnějšku, druh preferované hudby, způsob chování k opačnému pohlaví, postoj ke škole, případně k práci, k rodičům, k drogám, k alkoholu.

Delikventní party vznikají z podskupin mladých lidí, kteří se dobře znají z jedné instituce. Méně často vznikají z mládeže bydlící na jednom sídlišti nebo v jedné čtvrti. Tyto skupiny se vymykají běžným mechanismům sociální kontroly, vytváří si vlastní hodnotové preference a chovají se vysoce autonomně.

Některé party jsou ke své kriminální činnosti přivedeny tím, že tráví čas v hernách a na diskotékách a záhy se jim na tento způsob života přestane dostávat prostředků. Začnou si je opatřovat drobnými krádežemi, jež pak přerůstají v organizované, plánované akce s napojením na překupníky. U nás je tento typ delikventních part patrně nejčastějším typem delikventní skupiny.⁷³

2.9.4 Drogová subkultura

Skupiny pokoutní (retreatist gangs), se skládají z mladých lidí, kteří neuspěli ani podle kritérií spořádané většinové společnosti, ani podle kritérií stabilních delikventních skupin. Dvojitý neúspěch z nich udělal outsidersy, avšak tím, že se spojují do skupiny, se navzájem posilují.

Typické je pro ně holdování alkoholu, drogám a sexuální promiskuitě. Peněžní prostředky získávají žebráním, půjčkami, drobnými krádežemi, prodejem drog. Někteří autoři mluví o těchto skupinách přímo jako o drogové subkultuře.

⁷²MATOUŠEK, Oldřich–KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. 2. aktualiz. Vydání. Praha: Portál, 1998. s 83

⁷³MATOUŠEK, Oldřich–KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. 2. aktualiz. vydání. Praha: Portál, 1998. s 83

Praxe ukazuje na skutečnost, že se jedná o asociální skupinu lidí, která velmi úzce navazuje na delikventní party. Jedná se o skupinu mladých lidí, kteří se dobře neadaptovali ve školním prostředí, v rodinných interakcích a nebo rodinnou výchovu nikdy nezažili. Například mladí lidé, kteří byli zařazení do ústavní výchovy.

Znalci drogové scény odhadují, že týden života drogově závislého člověka stojí asi čtyřnásobek průměrného měsíčního výdělku. V případě kokainové závislosti to může být částka až desetkrát vyšší. Zahraniční odhady předpokládají, že nejméně polovina těchto prostředků je opatřována kriminalitou (nejčastěji krádežemi a loupežemi), do níž v západní Evropě obvykle není počítána prostituce. Ta je dalším zdrojem peněz pro lidi závislé na drogách. Posledním využitelným finančním zdrojem je původní rodina, resp. rodina založená závislým člověkem, která mu může peníze dát nebo půjčit. Závislá osoba také může bez souhlasu rodiny zpeněžit hodnotné věci z rodinného majetku.⁷⁴

2.10 Charakteristika kategorie mladý dospělý odsouzený

V posledních letech došlo k neobvyklému nárůstu sociálně-patologických jevů mezi mládeží. Příčinou tohoto stavu jsou především některé negativní jevy v rodině a vliv současného společenského prostředí. Příčinou je i agresivní vliv konzumní kultury, který má dopad na hodnotový systém mladé generace.

Dalším rizikem může být nedostatečná nabídka lepších možností trávení volného času, která zvyšuje nebezpečí ohrožení mladé generace sociálně-patologickými jevy. Nudící se mladí lidé se dopouštějí vandalismu, násilné trestné činnosti, a to často pod vlivem alkoholu a dalších toxických látek.

Výrazně se také rozšířilo zneužívání návykových látek. V této oblasti se Česká republika velmi rychle dostává na úroveň vyspělých zemí s obdobným modelem zneužívání návykových látek i mírou zneužívání.

⁷⁴MATOUŠEK, Oldřich–KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. 2. aktualiz. vydání. Praha: Portál, 1998. s 86

Velmi závažné jsou i projevy politického extremismu, který zahrnuje negativní jevy spojené s hnutím skinhead a dalších sympatizujících skupin mládeže. Vágnerová(2004) popisuje psychické charakteristiky, které jsou typické pro pachatele trestných činů. Zejména se jedná o:

- **emoční prožívání**-pachatelé trestných činů mají sklon k afektivnímu jednání, citové výbušnosti, k popudlivosti,
- **způsob uvažování**-pro pachatele je typický omezený způsob racionálního řešení situace či konfliktu, pachatelé nejsou schopni si připustit rizika svého jednání a možné následky,
- **uspokojování vlastních potřeb**-pro pachatele je typická nezdrženlivost, kriminální jednání mu přináší vzrušení a tak uspokojuje jeho potřebu silných zážitků,
- **odlišnost socializace**—základním problémem v oblasti socializace je jiný vztah k obecně platným normám, u asociálně jednajících pachatelů je typický egocentrismus,
- **nápadnosti v chování**—chování je typické bezohledností, agresivitou, impulzivitou.⁷⁵

Výše uvedené charakteristiky mohou být významné pro výběr obsahu programu zacházení s mladými dospělými vězni.

2.11 Zacházení s mladými dospělými odsouzenými ve vězení

Ve shodě s koncepcí státní politiky realizuje Vězeňská služba České republiky od roku 1999 "Program zacházení s mladými dospělými odsouzenými", kteří jsou zařazeni do věkové kategorie 18-26 let.

V Programu zacházení jsou zohledňovány psychosociální, právní i věkové zvláštnosti této věkové kategorie. Ve Věznici Horní Slavkov je Program zacházení realizován ve specializovaném oddělení výkonu trestu.

⁷⁵VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozš. a přeprac. vydání. Praha: Portál, 2004. s. 810-813

Jedná se o oddíl mladých a prvotrestaných odsouzených s výrazným pozitivním přístupem k účelu výkonu trestu, který je umístěn v bezdrogové zóně. Pro mladé odsouzené (ve věkové kategorii od 18 do 26 let) a prvotrestané s výrazným pozitivním přístupem k účelu výkonu trestu umístěného v bezdrogové zóně, je v rámci vnitřní diferenciaci vyčleněn oddíl na jedné z ubytoven s kapacitou maximálně 56 osob. Účelem umístění mladých odsouzených na tento oddíl je zabezpečit oddělené umístění a zacházení s těmito kategoriemi odsouzených a zamezit jim kontakt s návykovými látkami, spadajícími pod souhrnný pojem droga.

Cílem oddílu je vytvářet u zařazených odsouzených motivační podmínky pro sebevýchovné osobní aktivity, formovat jejich odolnost k zátěžovým situacím a společensky žádoucí náhled na drogu a její zneužívání, posilovat morálně-volní vlastnosti a vybavovat je potřebnými znalostmi a dovednostmi k úspěšnému zařazení do občanského života.

Do tohoto oddílu jsou zařazováni odsouzení na základě projednání návrhu v odborné komisi a po schválení vedoucím oddělení výkonu trestu. Odsouzení se zařazují na tento oddíl buď přímo z nástupního oddělení nebo ze standardního oddílu, kdy návrh zpracovává vychovatel odsouzeného. Návrh na umístění do tohoto oddílu podává písemnou formou a s odůvodněním. V odůvodnění vychovatel uvádí na jakém základě odsouzeného doporučuje zařadit na specializovaný oddíl, přitom čerpá z dostupných informací o osobnosti odsouzeného, o projevech chování v době výkonu vazby a době výkonu trestu, případně i z předchozích výkonů trestů.

Základním východiskem pro podání návrhu na zařazení do tohoto oddílu jsou tato kritéria:

- Odsouzený patří do kategorie mladý odsouzený nebo je prvotrestaný.
- Odsouzený prokázal výrazný pozitivní přístup k účelu výkonu trestu.

- Odsouzený podal písemnou žádost prostřednictvím stanoveného tiskopisu o zařazení do bezdrogové zóny, jejíž součástí je prohlášení o zavázání se k dobrovolnému respektování stanovených pravidel a zásad chování.
- Případnému zařazení nebrání stanovené kontraindikace umístění v bezdrogové zóně.

Na oddíle jsou odsouzení ubytováni na celách se standardním vybavením. Po dohodě se speciálním pedagogem a vychovatelem mohou provést estetickou výzdobu cel, chodby a dalších prostor oddílu. Na oddíle se nachází kuchyňka, kulturní místnost, kužárna, posilovna, truhlářská dílna, relaxační místnost. Odsouzení na tomto oddíle mohou využívat v rámci sportovních aktivit i hřiště. Oddíl je vybaven ledničkou, pračkou, elektrickou sporákem, televizí, DVD přehrávačem, videem, psacími stroji, sportovním náčiním, hudebními nástroji.

V závislosti na zájmu a dle potřeb je poskytována odsouzeným poradenská péče v sociálně právní a protidrogové oblasti, individuální psychoterapeutická péče v napomáhání hledání alternativ směřujících ke změně postojů, způsobů chování a řešení interpersonálních vztahů. V rámci naplňování programových aktivit a uplatňování relaxačních a zájmových činností je realizováno sledování vhodných naučných a relaxačních audiovizuálních programů a besed.

Za účelem naplňování poslání oddílu v bezdrogové zóně je každý odsouzený, zařazený do tohoto oddílu, povinen zúčastňovat se nácviku komunikačních dovedností, výkladů a besed z oblasti sociálně právní a protidrogové problematiky, nácviku řešení mezilidských konfliktů přijatelným způsobem a akcí, směřujících do utváření a formování sociální dovednosti, dovednosti sebeprosazování a dovednosti odmítání.

Činnost specializovaného oddílu a programy zacházení s mladými odsouzenými jsou upravovány a doplňovány v závislosti na změnách příslušných norem upravujících výkon trestu odnětí svobody.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Cíl a účel průzkumu

Cílem praktické části je pomocí dotazníku zjistit, jaký vliv má užívání nealkoholových drog na páčání trestné činnosti. Při průzkumu jsme vycházeli z dostupných poznatků odborné literatury a tyto poznatky jsme ověřovali v našem průzkumu.

Průzkumem jsme se zejména snažili zjistit:

- kolik procent odsouzených ve věku do 26 let, ve věznici Horní Slavkov, páčalo trestnou činnost pod vlivem nealkoholových drog
- jaký druh nealkoholové drogy odsouzení ve věku do 26 let nejvíce preferují
- kolik procent odsouzených ve věku do 26 let užilo nealkoholovou drogu před 18. rokem života.

Na základě vlastních zkušeností předpokládáme a stanovujeme tyto předpoklady:

1. Lze předpokládat, že více jak 50 % odsouzených ve věku do 26 let páčalo trestnou činnost pod vlivem nealkoholových drog.
2. Lze předpokládat, že více jak 50 % odsouzených ve věku do 26 let preferuje z nealkoholových drog Metamfetamin (Pervitin).
3. Lze předpokládat, že více jak 70 % odsouzených ve věku do 26 let užilo nealkoholovou drogu před 18. rokem života.

3.2 Použité metody

K průzkumu autor použil tyto metody:

- Dotazník vlastní konstrukce
- Spisovou dokumentaci zkoumaných odsouzených

3.2.1 Dotazník vlastní konstrukce

Autor si zvolil dotazník proto, že patří mezi základní psychologické metody k získávání dat o zkoumaném vzorku. Dotazník bývá řazen do subjektivních metod. Subjektivnost dotazníku je dána tím, že respondent zde může různým způsobem ovlivňovat své výpovědi. Může se snažit jevit společensky lepší nebo naopak horší; mohou se zde velmi nápadně projevit takové tendence, jako je simulace, disimulace, případně agravace. Na dotazy, které jsou na rozdíl od rozhovoru psané, se vyžadují písemné odpovědi. Dotazník je méně časově náročný než rozhovor.

Mezi negativní stránky této metody patří nedostatek osobního kontaktu s dotazovanými osobami a jejich neochota pravdivě vypovídat. Z těchto důvodů se autor snažil respondentům vysvětlit, že důvodem tohoto dotazníku není snaha zjišťovat a klasifikovat jejich znalosti, případně je za jejich názory trestat.

Tento dotazník je součástí příloh a je označen jako příloha č. 1. Dotazník byl zkonstruován tak, aby se dali zjistit informace o osobách, které zneužívají nealkoholové drogy a které páchají trestnou činností. Otázky jsou sestaveny tak, aby respondenti pochopili význam otázky a dokázali na ně odpovědět co nejpravdivěji. V dotazníku se autor snaží zachytit vztah respondentů k nealkoholovým drogám, k trestné činnosti, jejich názory.

Dotazníky autor vybraným odsouzeným zadával v desetičlenných skupinách, v klidné místnosti. V místnosti seděl každý z dotazovaných respondentů samostatně. Dotazníky byly zadávány v době osobního volna respondentů, kdy nebyli rušeni žádnými pracovními a jinými povinnostmi. Vlastní vyplnění dotazníku trvalo 10–15 minut a po vyplnění byl dotazník vložen do připravené obálky a tuto obálku poté vhodil respondent do připravené uzavřené schránky. Tímto způsobem byla zaručena anonymita všech dotazovaných. Vzhledem k tomu, že byl s odsouzenými při zadávání dotazníku, realizován motivační rozhovor, lze předpokládat, že závěry dotazníků mohou být ve vyšší míře věrohodné. Odsouzení byli k nabízené činnosti nejen motivováni, ale i zvědaví, jaké výsledky může popisovaný dotazník zjistit.

3.2.2 Spisová dokumentace respondentů

Spisovou dokumentaci jsme zvolili z důvodu možnosti ověření některých odpovědí z dotazníku. Z tohoto důvodu byl dotazník zkonstruován tak, aby se ve spisové dokumentaci vybraných odsouzených dali některé výsledky ověřit. Jednalo se zejména o otázky dosaženého vzdělání, věku, recidivitě a o závislosti na nealkoholových drogách.

Se spisovou dokumentací vybraných respondentů bylo pracováno vždy za přítomnosti pracovnice správního oddělení, která byla přítomna z toho důvodu, aby nedošlo ke zneužití osobních dat. Při tomto zpracování nebyly použity žádné osobní údaje, nedošlo ani k jejich opsání či jinému okopírování pro jejich pozdější použití. Spisová dokumentace, kterou jsme použili, posloužila pouze k ověření výsledků dotazníků po jejich zpracování.

3.3 Popis zkoumaného vzorku

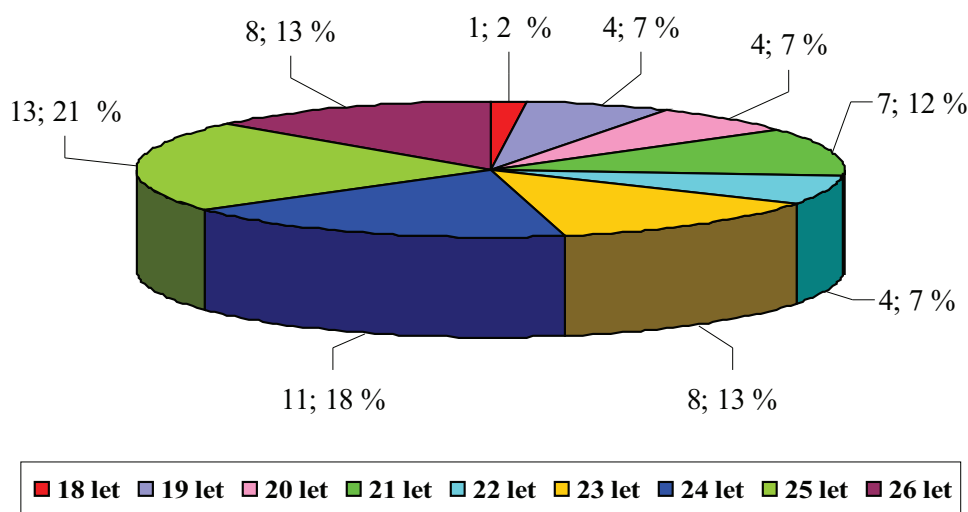
Vzorek tvořili vybraní odsouzení ve věku od 18 do 26 let, kteří vykonávali trest odnětí svobody ve Věznici Horní Slavkov. Věznice Horní Slavkov je věznice s ostrahou. V tomto typu věznice jsou zařazeni odsouzení, vykonávající trest odnětí svobody za majetkovou trestnou činnost, stejně tak i odsouzení násilných trestných činů. Při výběru byla stanovena tato podmínka:

- zkoumaný vzorek tvoří odsouzení ve věku od 18 do 26 let, kteří jsou vedeni jako uživatelé drog

Z celkového počtu 829 odsouzených, kteří vykonávali trest odnětí svobody ve Věznici Horní Slavkov v době výzkumu, bylo 125 odsouzených ve věku do 26 let. Ze 125 odsouzených jich bylo 83 vedeno jako uživatelé drog. Za účelem výzkumu bylo vybráno 65 respondentů. Dotazníky byly vyplňovány anonymně, ale svedly některé respondenty k pokusům zviditelnit a ukázat se. To se projevilo zejména v nepravdivém uvedení počtu uvěznění, v druhu páchané trestné činnosti a v uvedení svého vzdělání. Jeden dotazník byl vyplněn neúplně. Z těchto důvodů byly vyřazeny 4 dotazníky. Vzhledem k tomu, že výsledný vzorek byl stanoven na 60 respondentů, byl 1 náhodně vybraný dotazník vyřazen.

Pro přehlednost o vzorku respondentů jsme **dotazníkovou otázkou č. 1** zjišťovali jejich věk. Vzhledem k tomu, že byl vybrán vzorek odsouzených ve věku od 18 do 26 let, sloužila tato otázka i k případnému vyloučení dotazníků, kde by odsouzení uvedli vyšší věk. Výsledná data jsou znázorněna v grafu č. 1.

Graf č. 1: Věkové rozložení zkoumaného vzorku

Z výše uvedeného grafického znázornění je zřejmé, že ve zkoumaném vzorku byl 1 odsouzený (2 %) ve věku 18 let, 4 odsouzení (7 %) ve věku 19 let, 4 odsouzení (7 %) ve věku 20 let, 7 odsouzených (12 %) ve věku 21 let, 4 odsouzení (7 %) ve věku 22 let, 8 odsouzených (13 %) ve věku 23 let, 11 odsouzených (18 %) ve věku 24 let, 13 odsouzených (21 %) ve věku 25 let a 8 odsouzených (13 %) ve věku 26 let.

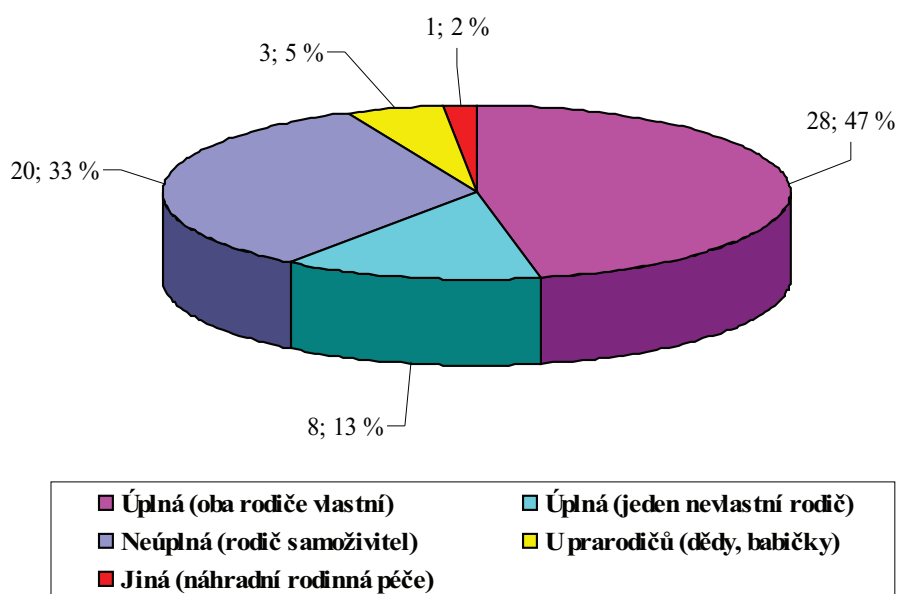
Jak je tedy patrné, nejvíce zastoupené věkové kategorie jsou 24 let a 25 let, kde je zařazeno celkem 24 odsouzených, což je celkem 39 %.

3.4 Získaná data a jejich interpretace

3.4.1 Vyhodnocení otázky č. 2

Z odpovědí na tuto otázku jsme zjišťovali, v jaké rodině respondent vyrůstal. Získané údaje uvádíme v grafu č. 2.

Graf č. 2: Typ rodiny respondenta

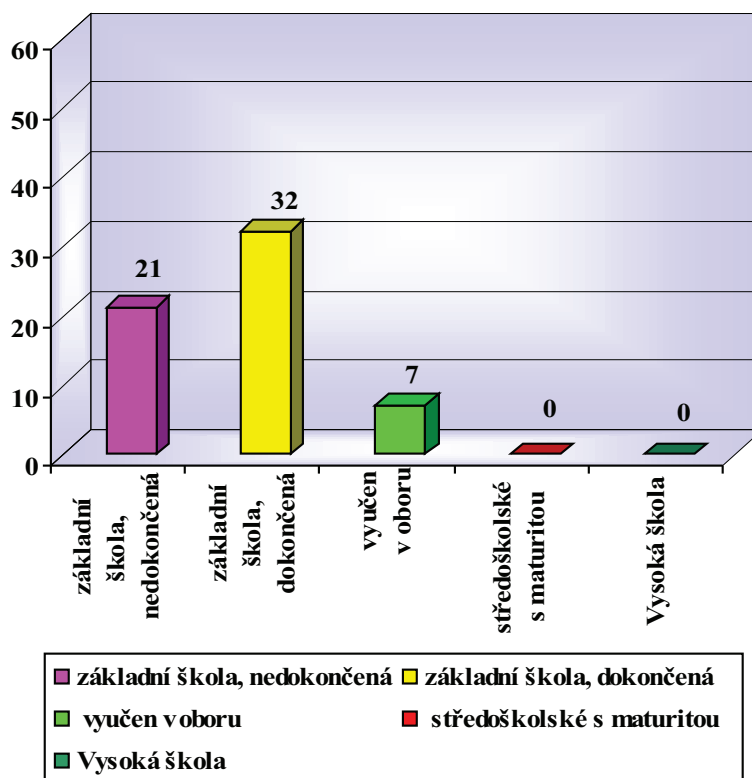

Z údajů ve výše znázorněném grafu vyplynulo, že 28 respondentů (47 %) vyrůstalo v úplné rodině s oběma vlastními rodiči, 8 respondentů (13 %) vyrůstalo v úplné rodině s jedním nevlastním rodičem, 20 respondentů (33 %) vyrůstalo v neúplné rodině s rodičem samoživitelem, 3 respondenti (5 %) vyrůstali u babičky a dědy a 1 respondent (2 %) vyrůstal v jiné rodině. Ze získaných údajů je tedy patrné, že i když převážná část respondentů pochází z úplné rodiny, přesto páchali trestnou činnost. Zde je tedy velmi pravděpodobné, že rodina těchto respondentů selhávala ve své výchovné funkci.

3.4.2 Vyhodnocení otázky č. 3

V této otázce jsme zjišťovali, jaké je nejvyšší vzdělání respondentů. Výsledné údaje jsme zaznamenali do grafu.č.3.

Graf č. 3: Vzdělání respondentů

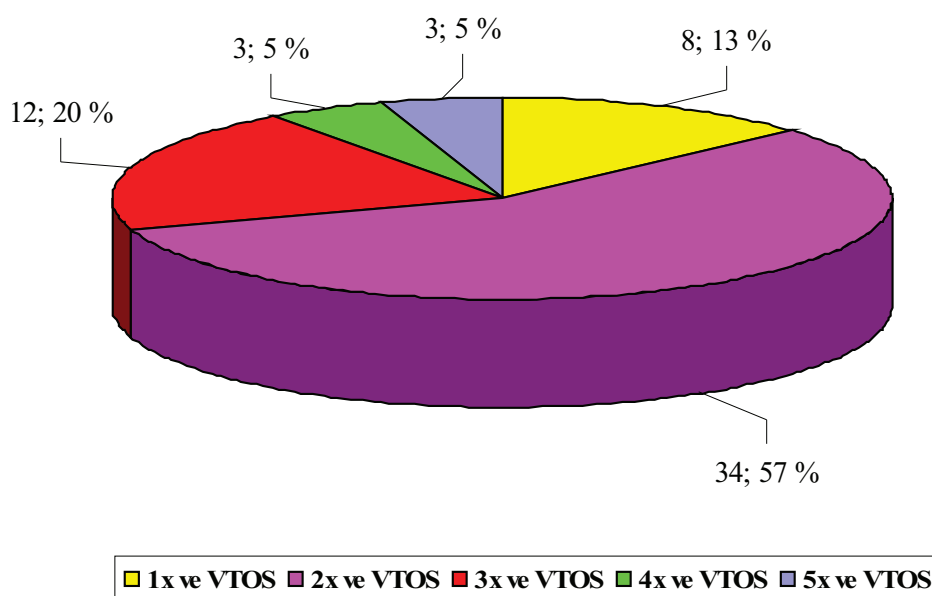
Z vyhodnocených odpovědí vyplynulo, že 21 respondentů nemá dokončené základní vzdělání, 32 respondentů má dokončené pouze základní vzdělání, 7 respondentů je vyučeno v oboru, středoškolské vzdělání s maturitou nebo vysokoškolské vzdělání nemá žádný respondent.

V případě vzdělávání vidíme souvislost se špatnou výchovou v rodině, možným zanedbáváním školní docházky a brzkým vstupem do negativních part, které často respondenty ovlivňovaly natolik, že ztráceli zájem o další vzdělávání.

3.4.3 Vyhodnocení otázky č. 4

V této otázce jsme zjišťovali, kolikrát byli respondenti ve výkonu trestu odnětí svobody včetně současného trestu. Zjištěné údaje jsme zaznamenali v grafu č. 4.

Graf č. 4: Počet výkonů trestů respondentů

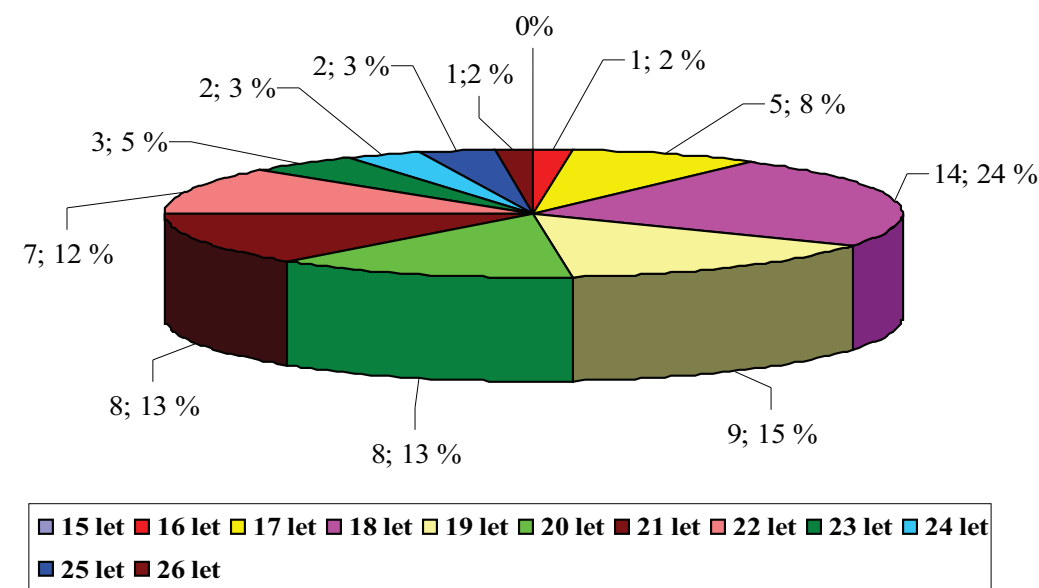

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že pouze jednou bylo ve výkonu trestu odnětí svobody (dále jen VTOS) 8 respondentů (13 %), 2x ve VTOS bylo 34 respondentů (57 %), 3x ve VTOS bylo 12 respondentů (20 %), 4x ve VTOS byli 3 respondenti (5 %) a 5x ve VTOS byli také 3 respondenti (5 %). Z celkového počtu 60 respondentů bylo ve výkonu trestu více jak jedenkrát 52 respondentů, tedy 87 %. Vzhledem k této věkové skupině je toto procento velmi vysoké.

3.4.4 Vyhodnocení otázky č. 5

Touto otázkou jsme zjišťovali, v kolika letech byli respondenti poprvé ve výkonu trestu odnětí svobody. Zjištěné výsledky jsme zaznamenali v grafu č. 5.

Graf č. 5: Věk respondentů v prvním výkonu trestu

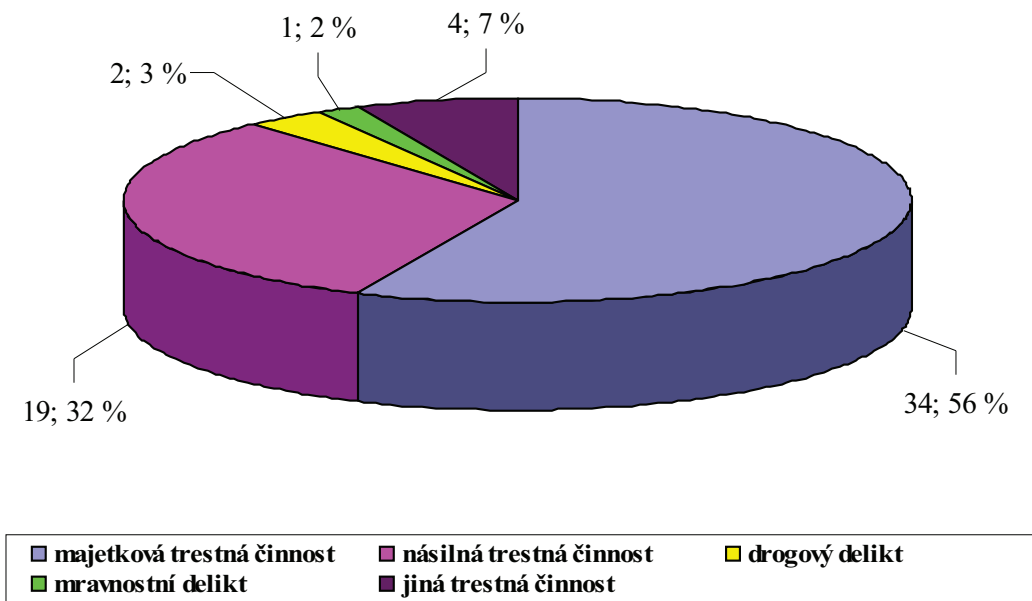

Z výsledků je patrné, že v 15 letech nebyl žádný respondent poprvé ve výkonu trestu odnětí svobody (dále jen VTOS), v 16 letech byl poprvé ve VTOS 1 respondent (2 %), v 17 letech bylo poprvé ve VTOS 5 respondentů (8 %), v 18 letech bylo ve VTOS poprvé celkem 14 respondentů (24 %), v 19 letech bylo poprvé ve VTOS celkem 9 respondentů (15 %), ve 20 letech bylo poprvé ve VTOS 8 respondentů (13 %), ve 21 letech bylo poprvé ve VTOS 8 respondentů (13 %), ve 22 letech bylo poprvé ve VTOS celkem 7 respondentů (12 %), ve 23 letech byli poprvé ve VTOS 3 respondenti (5 %), ve 24 letech a ve 25 letech byli poprvé ve VTOS 2 respondenti (3 %). Ve věku 26 let byl ve VTOS poprvé 1 respondent (2 %).

3.4.5 Vyhodnocení otázky č. 6

V této otázce jsme se dotazovali respondentů, za jaký druh trestné činnosti jsou nyní ve výkonu trestu. Zjištěné výsledky jsme zaznamenali do grafu č. 6.

Graf č.6: Druh páchané trestné činnosti

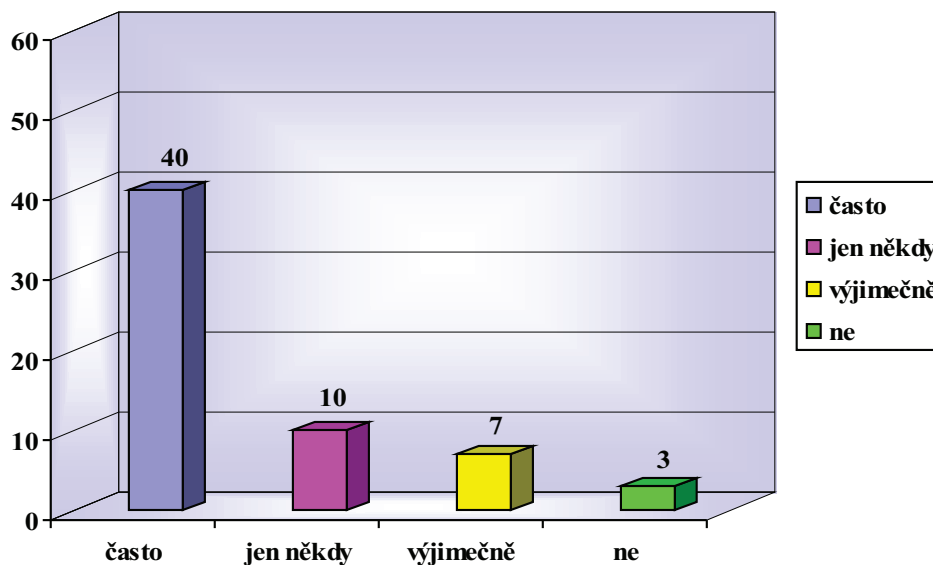
Z odpovědí jsme zjistili, že 34 respondentů (56 %) je ve výkonu trestu za majetkovou trestnou činnost, 19 respondentů (32 %) je ve výkonu trestu za násilnou trestnou činnost, 2 respondenti (3 %) jsou ve výkonu trestu za drogový delikt, 1 respondent (2 %) je ve výkonu trestu za mravnostní delikt a 4 respondenti (7 %) jsou ve výkonu trestu za jiný druh trestné činnosti.

Ze spisové dokumentace bylo dále zjištěno, že u násilné trestné činnosti bylo odsouzeno 12 respondentů za loupežné přepadení a 6 respondentů za ublížení na zdraví. Jeden respondent byl odsouzen za trestný čin vraždy.

3.4.6 Vyhodnocení otázky č. 7

V této otázce jsme se respondentů dotazovali, zda si myslí, že trestná činnost a užívání nealkoholových drog spolu souvisí. Výsledné hodnoty jsme zaznamenali do grafu č.7.

Graf č. 7: Souvislost mezi užíváním nealkoholových drog a pácháním trestné činnosti

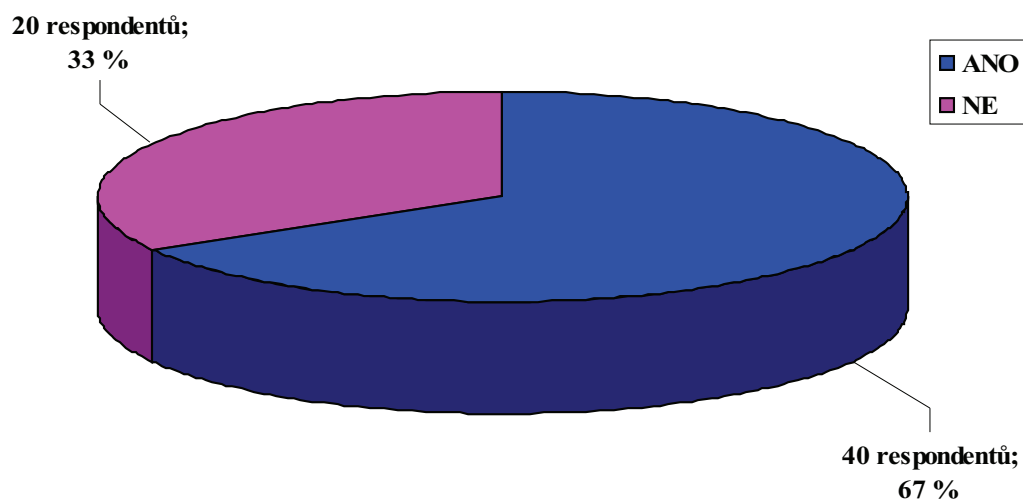

Z grafického znázornění je patrné, že 40 respondentů si myslí, že užívání nealkoholových drog často souvisí s pácháním trestné činnosti, 10 respondentů si myslí, že užívání nealkoholových drog souvisí s trestnou činností jen někdy, 7 respondentů je toho názoru, že užívání nealkoholových drog souvisí s pácháním trestné činnosti jen výjimečně a 3 respondenti jsou toho názoru, že užívání drog a páchání trestné činnosti spolu nesouvisí.

3.4.7 Vyhodnocení otázky č. 8

V této otázce jsme zjišťovali, zda respondenti páchali trestnou činnost za účelem získání nealkoholové drogy a výsledné hodnoty jsme zaznamenali do grafu č. 8.

Graf č. 8 Páchání trestné činnosti za účelem získání nealkoholových drog

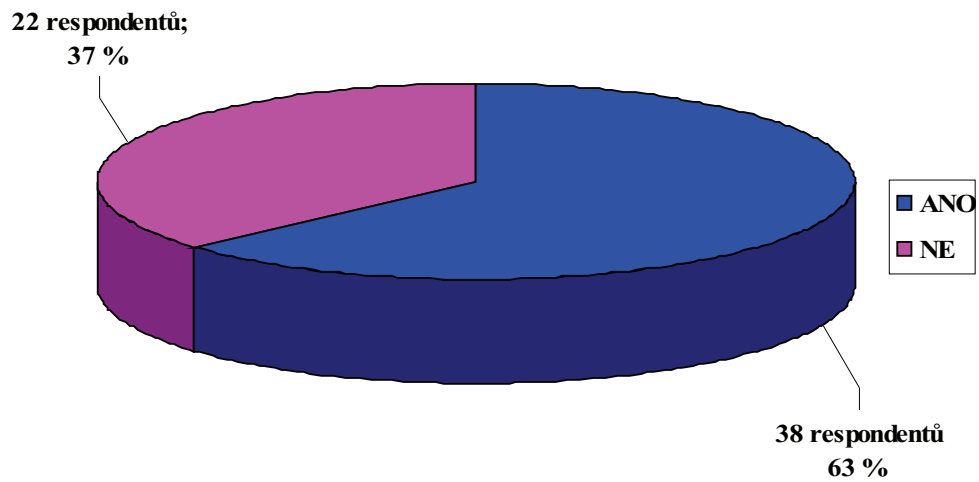

Z výsledků grafu je zřejmé, že 40 respondentů přiznalo páchaní trestné činnosti za účelem získání nealkoholových drog. V tomto případě se jedná o 67 % respondentů. Dalších 20 respondentů (33 %) trestnou činnost za účelem získání nealkoholových drog nepáchalo. Vyhodnocením této otázky se nám potvrdilo, že drogu nelze získat jiným způsobem než nelegálně, tedy trestnou činností a převážná část respondentů páchala trestnou činností za účelem jejího získání.

3.4.8 Vyhodnocení otázky č. 9

V této otázce jsme zjišťovali, zda respondenti páchali trestnou činností pod vlivem drog. Zjištěná data jsme znázornili v grafu č. 9.

Graf č. 9: Páchání trestné činnosti pod vlivem nealkoholových drog

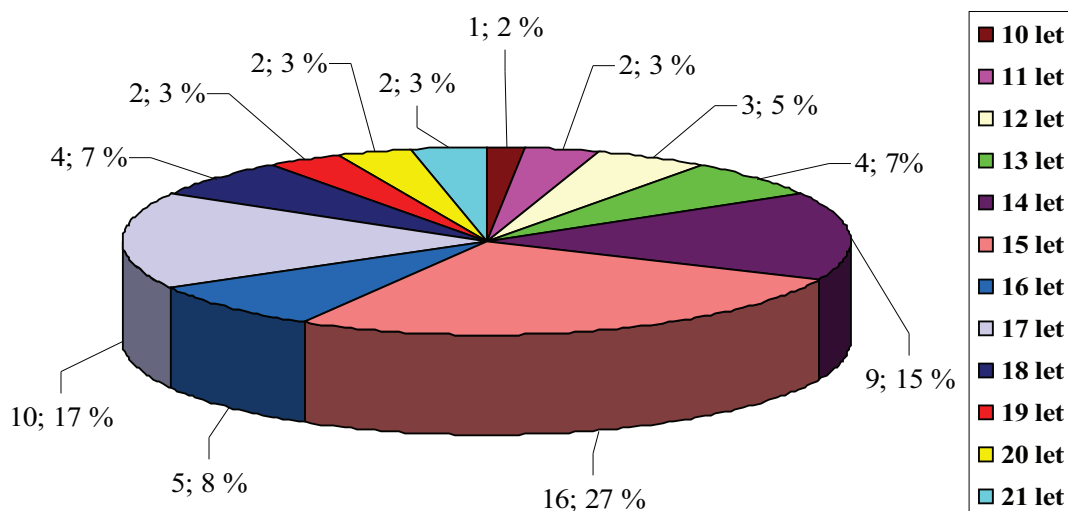

Z výše uvedeného grafu je zřejmé, že 38 respondentů (63 %) páchalo trestnou činností pod vlivem drog a 22 respondentů (37 %) trestnou činností pod vlivem nealkoholových drog nepáchalo. Získané výsledky potvrzují souvislost mezi užíváním nealkoholových drog a pácháním trestné činnosti. Droga ovlivnila chování a jednání respondentů a pod jejím vlivem páchali trestnou činností.

3.4.9 Vyhodnocení otázky č. 10

Touto otázkou jsme zjišťovali, kolik let bylo respondentům, když poprvé užíli nealkoholovou drogu. Výsledek je znázorněn v grafu č. 10.

Graf č. 10: Věk respondentů při prvním užití nealkoholové drogy

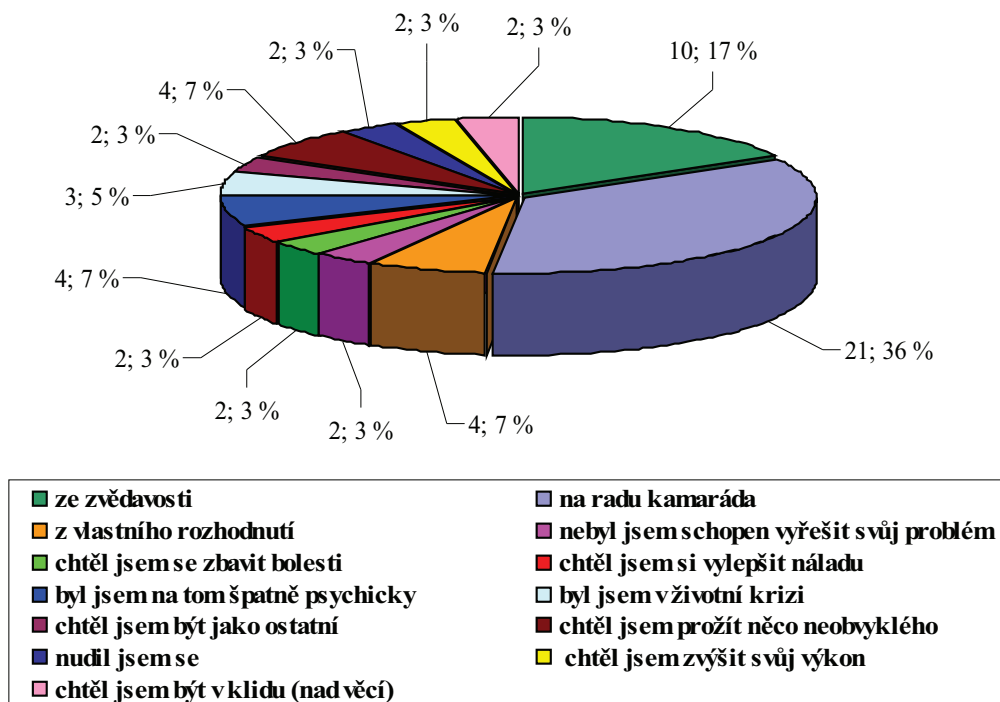

Ze zjištěných údajů vyplynulo, že ve věku 10 let užil nealkoholovou drogu 1 respondent (2 %), ve věku 11 let užíli nealkoholovou drogu 2 respondenti (3 %), ve věku 12 let užíli nealkoholovou drogu 3 respondenti (5 %), ve věku 13 let užíli nealkoholovou drogu 4 respondenti (7 %), ve věku 14 let užílo nealkoholovou drogu 9 respondentů (15 %), ve věku 15 let užílo nealkoholovou drogu 16 respondentů (27 %), ve věku 16 let užílo nealkoholovou drogu 5 respondentů (8 %), ve věku 17 let užílo nealkoholovou drogu 10 respondentů (17 %), ve věku 18 let užíli nealkoholovou drogu 4 respondenti (7 %), ve věku 19 let užíli drogu 2 respondenti (3 %), ve věku 20 let užíli nealkoholovou drogu 2 respondenti (3 %) a ve věku 21 let užíli nealkoholovou drogu také 2 respondenti (3 %). Ve věku 22 až 6 let neužil poprvé nealkoholovou drogu žádný respondent. Zde jsme zjistili velmi závažnou skutečnost, že ve věku 10–17 let užílo nealkoholovou drogu poprvé celkem 50 respondentů, což je 84 %. Toto procento je velmi vysoké vzhledem k věku respondentů a poukazuje na skutečnost, že dnešní mládež užívá drogu ve velmi nízkém věku.

3.4.10 Vyhodnocení otázky č. 11

Touto otázkou jsme zjišťovali, z jakého důvodu respondenti užívali nealkoholovou drogu. Výsledky jsou znázorněny v grafu č. 11.

Graf č. 11: Důvod užívání nealkoholových drog

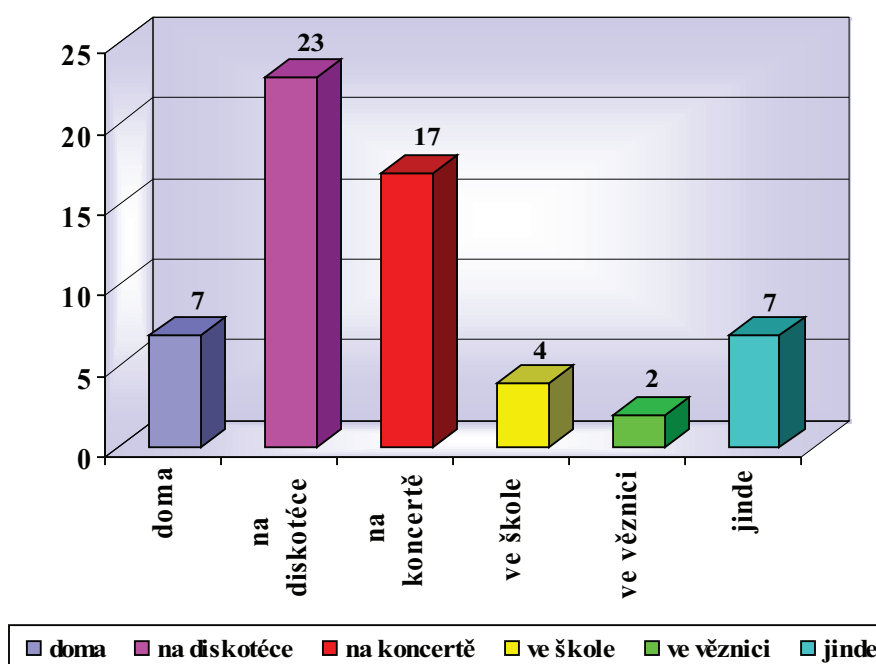
Ze zjištěných výsledků, zaznamenaných v grafu č. 11 je zřejmé, že 21 respondentů (36%) se nechalo ovlivnit radou kamaráda při užívání nealkoholových drog, 10 respondentů (17%) užilo či užívalo nealkoholovou drogu z pouhé zvědavosti, 4 respondenti (7%) uvedli jako důvody užívání nealkoholových drog vlastní rozhodnutí, dále špatný psychický stav nebo prožití něčeho neobvyklého. Z důvodu životní krize uvedli užívání nealkoholových drog 3 respondenti (5%).

Dalšími důvody se shodným počtem 2 respondentů (3%) byly neschopnost vyřešení svého problému, zbavení se bolesti, vylepšení nálady, nutnost být jako ostatní, z důvodu nudy, zvýšení výkonu nebo že chtěli být v klidu a nad věcí.

3.4.11 Vyhodnocení otázky č. 12

Touto otázkou jsme zjišťovali, na jakém místě respondenti poprvé užili nealkoholovou drogu. Výsledná zjištění jsou znázorněna v grafu č. 12.

Graf č. 12: Místo prvního užití nealkoholové drogy

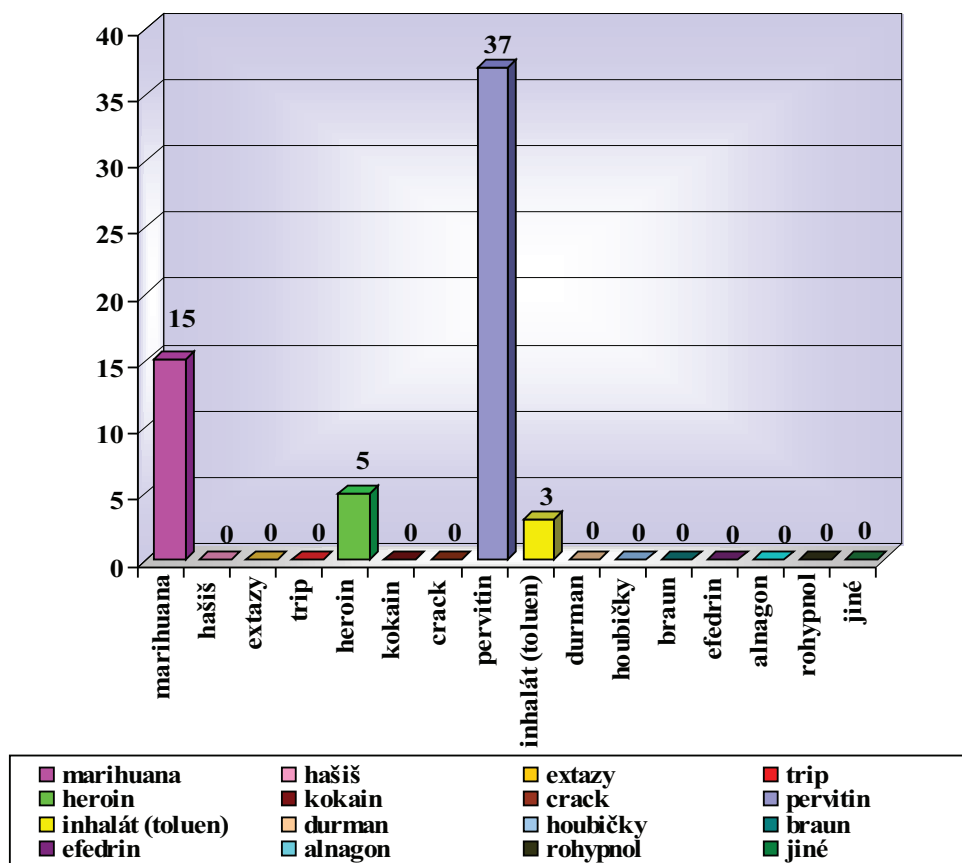

Dle údajů ve výše znázorněném grafu jsme zjistili, že 23 respondentů uvedlo jako první místo užití nealkoholové drogy diskotéku, 17 respondentů uvedlo první užití nealkoholové drogy na koncertě. Doma užilo nealkoholovou drogu 7 respondentů, ve škole 4 respondenti, ve věznici 2 respondenti. Užití nealkoholové drogy na jiném místě uvedlo 7 respondentů. V těchto případech se jednalo o osamělá místa, staveniště, lesy, kanalizace.

3.4.12 Vyhodnocení otázek č. 13

V této otázce jsme zjišťovali, jaký druh nealkoholové drogy respondenti nejčastěji užívali. Zjištěné výsledky byly znázorněny v grafu č. 13.

Graf č.13: Druhy nejméně často užívaných nealkoholových drog

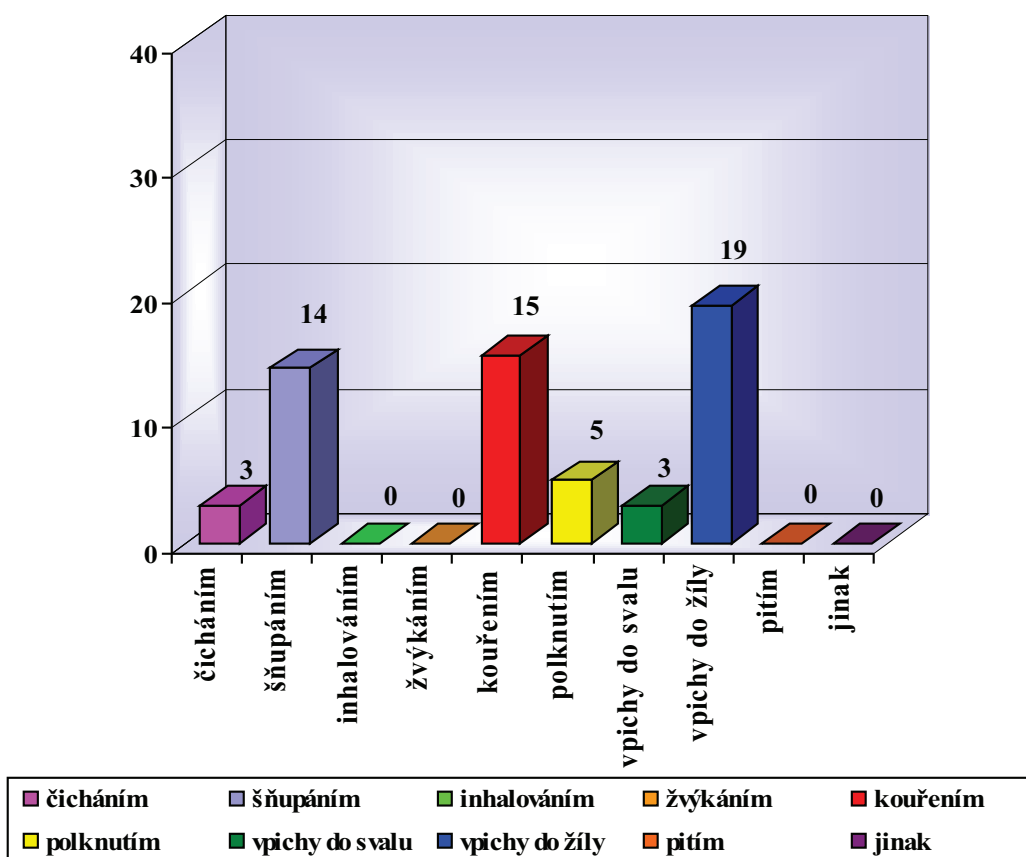

Z výše uvedeného grafu je patrné, že nejvíce preferovanou nealkoholovou drogou je droga ze skupiny stimulačních drog–Metamfetamin (Pervitin), kterou užívalo nejčastěji 37 respondentů. Dalších 15 respondentů preferovalo marihuanu, 5 respondentů užívalo nejčastěji heroin. Užívání těkavých látek uvedli 3 respondenti. Možná se jedná o číslo zanedbatelné, ale vzhledem k jejich nebezpečnosti a častému užívání, je to číslo alarmující. Potvrzuje se nám i fakt, že Pervitin je u nás i nadále nejpreferovanější nealkoholovou drogou mezi mládeží.

3.4.13 Vyhodnocení otázky č. 14

Touto otázkou jsme zjišťovali, jaký byl nejčastější způsob aplikace nealkoholových drog. Získaná data uvádíme v grafu č. 14.

Graf č. 14: Nejčastější způsob užití nealkoholových drog

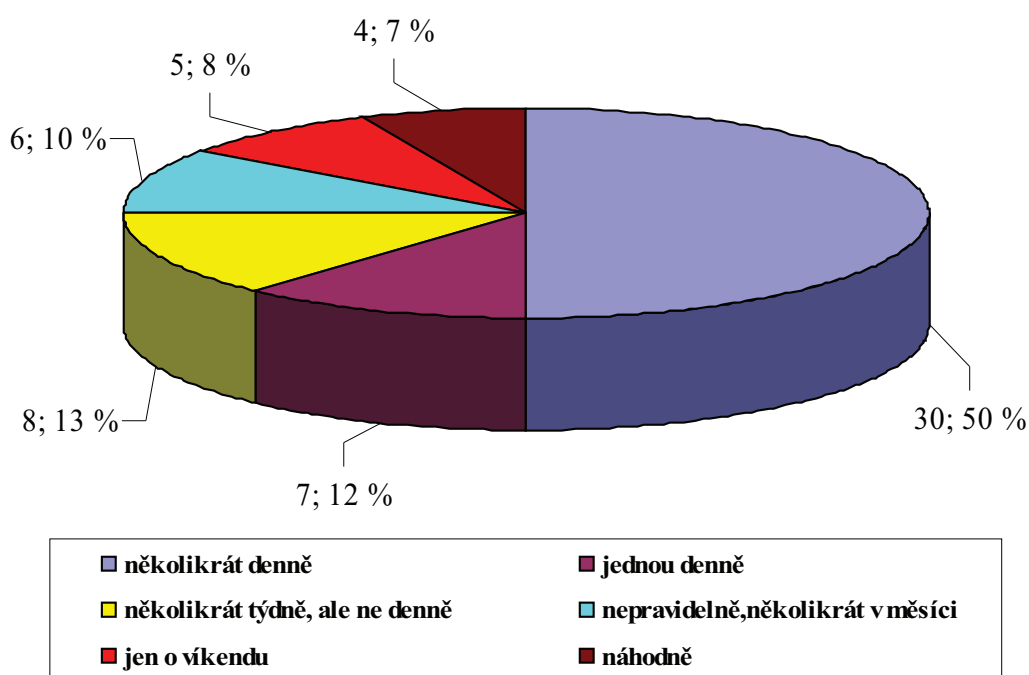

Dle údajů z výše znázorněném grafu jsme zjistili, že 19 respondentů uvedlo jako nečastější způsob aplikace nealkoholových drog vpichy do žíly, 15 respondentů aplikovalo nealkoholovou drogu kouřením, 14 respondentů aplikovalo drogu šňupáním, 3 respondenti aplikovali drogu vpichy do svalu nebo čicháním. Dalších 5 respondentů aplikovalo nealkoholovou drogu polknutím. U respondentů užívajících drogy vpichy do žíly a do svalu hrozí velmi vysoké riziko nákazou HIV, žloutenkou, i přesto je tento způsob aplikace drogy u mladých lidí nejvíce preferován.

3.4.14 Vyhodnocení otázky č. 15

Vyhodnocením této otázky jsme zjišťovali, jak často respondenti užívali nealkoholovou drogu. Výsledná zjištění jsme znázornili v grafu č. 15.

Graf č.15: Četnost užití nealkoholových drog

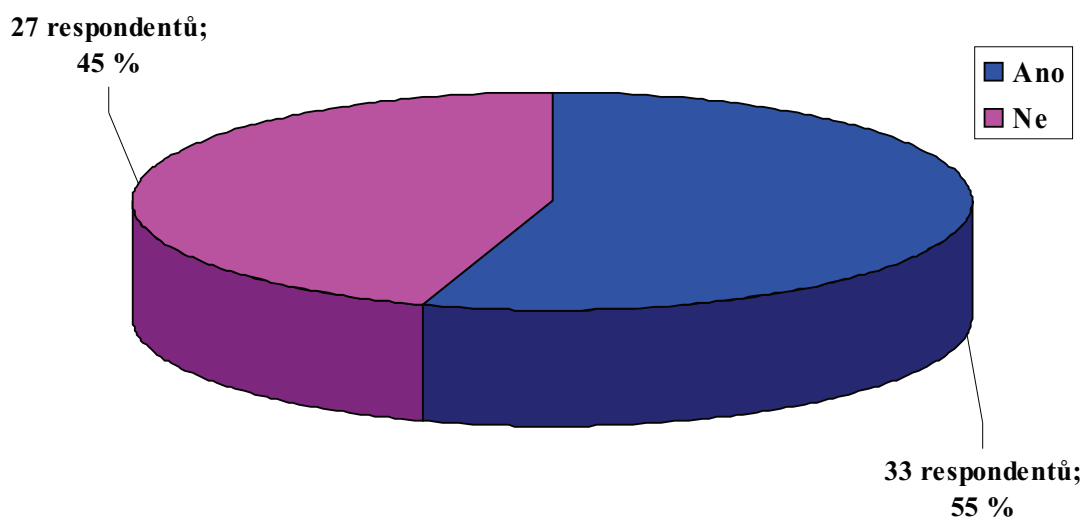

Ze zjištěných výsledků je patrné, že několikrát denně užívalo nealkoholovou drogu 30 respondentů (50 %), 7 respondentů ji užívalo jednou denně (12 %), 8 respondentů užívalo nealkoholovou drogu několikrát týdně ne však denně (13 %), 6 respondentů užívalo nealkoholovou drogu nepravidelně (10 %), 5 respondentů (8 %) ji užívalo jen o víkendu a 4 respondenti (7 %) užívali nealkoholovou drogu náhodně, když k tomu byla příležitost.

3.4.15 Vyhodnocení otázky č. 16

Touto otázkou jsme zjišťovali, zda měli respondenti možnost užít nealkoholovou drogu ve výkonu trestu. V grafu č. 16 jsme znázornili výsledná data.

Graf č.16: Možnost užití nealkoholové drogy ve výkonu trestu

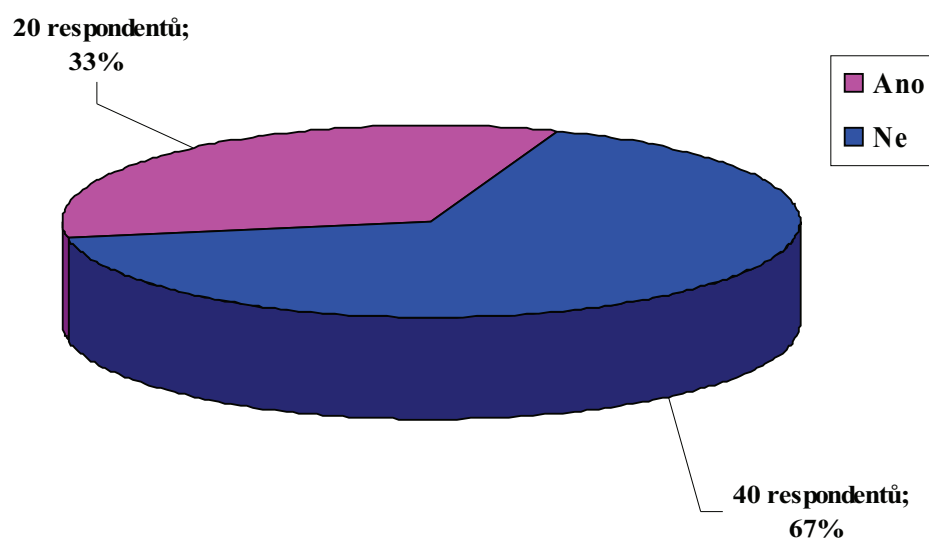

Vyhodnocením této otázky bylo zjištěno, že 33 respondentů mělo možnost ve výkonu trestu užít nealkoholovou drogu. V tomto případě se jedná o 55% respondentů. Respondentů, kteří neměli možnost užít nealkoholovou drogu ve výkonu trestu bylo celkem 27.

3.4.16 Vyhodnocení otázky č. 17

Z odpovědí na tuto otázku jsme zjišťovali, zda respondenti užíli nealkoholovou drogu ve výkonu trestu. Zjištěné poznatky jsme zaznamenali do grafu č. 17.

Graf č. 17: Užití nealkoholové drogy ve výkonu trestu

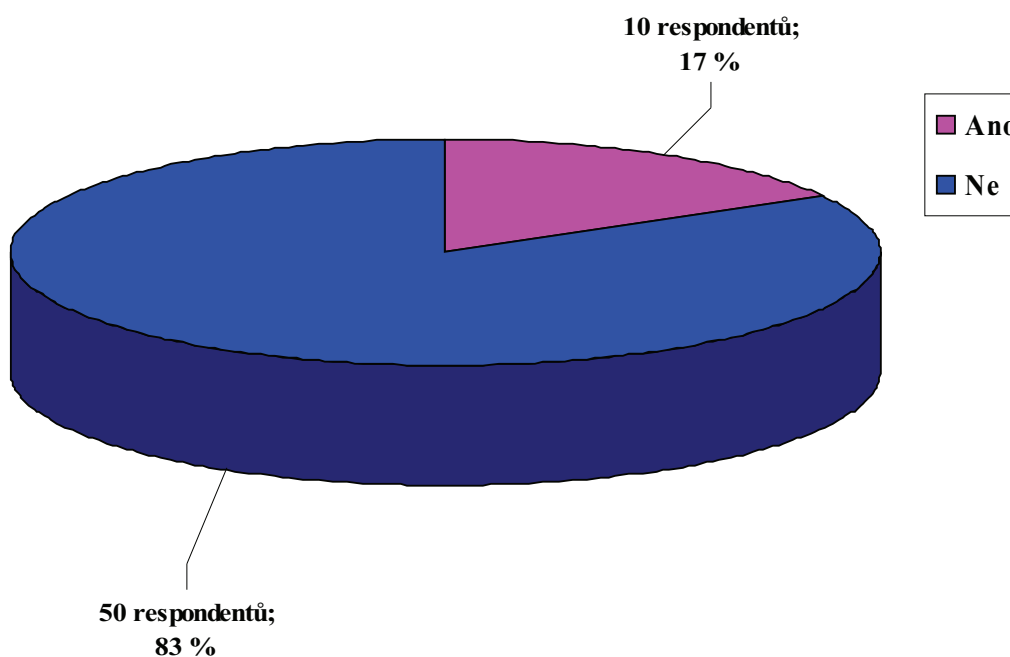

Ze získaných údajů vyplývá, že 20 respondentů (33 %) užílo nealkoholovou drogu ve výkonu trestu a 40 respondentů ji neužílo (67 %). I přes veškerá preventivní opatření, která vězeňská služba činí k zamezení průniku drog do vězení, je zřejmé, že je možno se ve vězení k droze dostat a užít ji.

3.4.17 Vyhodnocení otázky č. 18

Danou otázkou jsme zjišťovali, zda měli respondenti před uvěznění zdravotní komplikace v souvislosti s užíváním nealkoholových drog. Výsledky jsme zaznamenali v grafu č. 18.

Graf č. 18: Zdravotní komplikace v souvislosti s užíváním nealkoholových drog

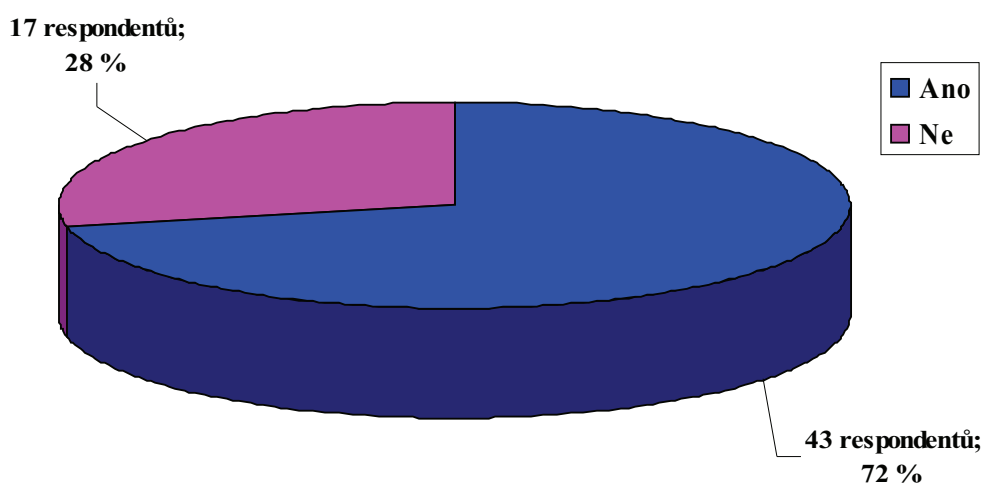

Z odpovědí respondentů vyplynulo, že jen 10 respondentů (17 %) přiznalo komplikace související se užíváním nealkoholových drog. Zbývajících 50 respondentů (83 %) uvedlo, že žádné komplikace nemělo. V tomto případě si myslíme, že někteří respondenti popřeli problémy se zdravím a případné komplikace, které měli, přisuzují jiným faktorům.

3.4.18 Vyhodnocení otázky č. 19

Touto otázkou jsme zjišťovali, zda si respondenti myslí, že užívání nealkoholových drog mělo vliv na jejich uvěznění. Výsledek jsme zaznamenali do grafu č. 19.

Graf č. 19: Vliv zneužívání nealkoholových drog na uvěznění

Z výše znázorněného grafu je patrné, že 43 respondentů (72 %) přiznává možnost vlivu užívání nealkoholových drog na jejich uvěznění a 17 respondentů (28 %) si nemyslí, že by užívání nealkoholových drog mělo vliv na jejich uvěznění. Myslíme si, že si respondenti uvědomují skutečnost, že kdyby drogu nebrali, nemuseli by páchat trestnou činnost.

3.5 Interpretace výsledků

Z našeho průzkumu vyplynula tato zjištění:

- Drogy jsou v naší společnosti závažným sociálním problémem a ohrožují čím dál mladší věkové kategorie. Jak vyplynulo z našeho výzkumu, ve věku od 10 let do 15 let užilo poprvé nealkoholovou drogu celkem 35 respondentů (59 %). Nejvíce respondentů užilo poprvé nealkoholovou drogu ve věku 15 let (16 respondentů). Zde musíme podotknout, že z výzkumu byla vyloučena naše nejrozšířenější nealkoholová droga tabák a výrobky z tabáku.
- Značný vliv na užívání nealkoholových drog měli přátelé a zvědavost respondentů. Jako důvod užívání nealkoholových drog na radu kamaráda uvedlo 21 respondentů (36 %) a ze zvědavosti užilo drogu nealkoholového typu 10 respondentů (17 %). Dalším důležitým faktorem bylo místo prvního užití nealkoholové drogy. Mezi nejčastější místa patřila diskotéka a koncerty. Na těchto místech užilo nealkoholovou drogu celkem 40 respondentů. Závažným zjištěním je i skutečnost, že 7 respondentů uvedlo první užití nealkoholové drogy v prostředí domova a 2 respondenti užili poprvé nealkoholovou drogu ve věznici.
- Trestná činnost a drogová závislost jsou dvě množiny, které se prolínají. Tuto skutečnost si uvědomují i respondenti. Ze získaných údajů vyplynulo, že si 40 respondentů myslí, že užívání nealkoholových drog často souvisí s pácháním trestné činnosti. Další zjištěnou skutečností bylo, že 40 respondentů (67 %) páchalo trestnou činností za účelem získání nealkoholové drogy a 38 respondentů (38 %) páchalo trestnou činností pod vlivem drog. Vzhledem ke zkoumanému vzorku (respondenti ve věku od 18 let do 26 let) je nutné také podotknout, že v této věkové kategorii bylo 2 a vícekrát trestáno celkem 52 respondentů (87 %).

3.6 Potvrzení předpokladů

3.6.1 Komentář ověření stanovených předpokladů

Na začátku praktické části jsme popsali, že naším výzkumem se budeme snažit zejména ověřit tyto tři předpoklady:

- Lze předpokládat, že více jak 50 % odsouzených ve věku do 26 let páchalo trestnou činnost pod vlivem nealkoholové drogy.
- Lze předpokládat, že více jak 50 % odsouzených ve věku do 26 let preferuje z nealkoholových drog Metamfetamin (Pervitin)
- Lze předpokládat, že více jak 70 % odsouzených ve věku do 26 let užilo poprvé nealkoholovou drogu před 18. rokem života.

3.6.2 Komentář k prvnímu předpokladu

Předpokládali jsme, že ve věznici Horní Slavkov je ze zkoumaného vzorku více jak 50 % odsouzených ve věku do 26 let, kteří páchali trestnou činnost pod vlivem nealkoholové drogy.

Jak vyplývá ze zpracovaných dat odpovědí respondentů na dotazníkovou otázku č. 9, které jsou vyznačeny v grafu č. 9 (str. 52), respondentů, kteří páchali trestnou činnost pod vlivem nealkoholové drogy bylo celkem 38. Zbývajících 22 respondentů nepáchalo trestnou činnost pod vlivem nealkoholové drogy. Trestnou činnost pod vlivem nealkoholové drogy páchalo tedy 63 % respondentů. Ze zjištěných údajů je tedy patrné, že se náš předpoklad potvrdil, a naše stanovená hranice 50 % byla překročena ještě o 13 %.

3.6.3 Komentář ke druhému předpokladu

Ve druhém předpokladu jsme se domnívali, že mezi nejužívanější drogy u respondentů ve věku do 26 let, které jsme zkoumali ve věznici Horní Slavkov, patří Metamfetamin (Pervitin).

Při zpracování otázky č. 13, jejíž výsledky jsme zpracovali do grafu č. 13 (str.56) jsme zjistili, že nejvíce preferovanou nealkoholovou drogou je droga ze skupiny stimulačních drog–Metamfetamin (Pervitin). Tuto drogu uvedlo celkem 37 respondentů, což je 62 % uživatelů.

Na druhé místo oblíbenosti drog u uživatelů se zařadila nealkoholová droga ze skupiny konopných drog Marihuana, kde její užívání uvedlo 15 respondentů, tedy 25 % respondentů.

Třetí místo u uživatelů zastoupila droga ze skupiny opiátů-Heroin. Jeho užívání uvedlo 5 respondentů (8 %). Užívání těkavých látek uvedli 3 repondenti (5 %). Ostatní nealkoholové drogy respondenti neuvedli.

Z výsledků našeho průzkumu je zřejmé, že nejužívanější nealkoholovou drogou u odsouzených ve věku do 26 let ve věznici Horní Slavkov je Metamfetamin (Pervitin). Celkem ho pravidelně užívalo 37 respondentů. Jedná se tedy o 62 % respondentů. I tento předpoklad se nám potvrdil a hranice 50 % byla překročena o 12%.

3.6.4 Komentář ke třetímu předpokladu

V našem posledním předpokladu jsme předpokládali, že ze zkoumaného vzorku odsouzených ve věku do 26 let, užilo poprvé nealkoholovou drogu před 18. rokem života více jak 70 % odsouzených.

Tuto skutečnost jsme zjišťovali v otázce č. 10 a výsledky po zpracování odpovědí jsme převedli do grafu č. 10 (str. 53). Jak vyplynulo z odpovědí respondentů ve věku 10 let užil nealkoholovou drogu 1 respondent (2 %), ve věku 11 let užili nealkoholovou drogu 2 respondenti (3 %), ve věku 12 let užili nealkoholovou drogu 3 respondenti (5 %), ve věku 13 let užili nealkoholovou drogu 4 respondenti (7 %), ve věku 14 let užilo nealkoholovou drogu 9 respondentů (15 %), ve věku 15 let užilo nealkoholovou drogu 16 respondentů (27 %), ve věku 16 let užilo nealkoholovou drogu 5 respondentů (8 %), ve věku 17 let užilo nealkoholovou drogu 10 respondentů (17 %).

Z výsledných získaných dat je zřejmé, že mezi 10–17 rokem poprvé užilo nealkoholovou drogu celkem 50 respondentů, což je celkem 84 % respondentů. Náš předpoklad, že z odsouzených ve věku do 26 let užilo poprvé nealkoholovou drogu před 18. rokem života více jak 70 % odsouzených, se potvrdil a byl překročen ještě o 14 %.

4 ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo pokusit se zjistit pomocí nestandardizovaného dotazníku, jaký vliv má na páchaní trestné činnosti užívání nealkoholových drog. V našem případě se všechny tři předpoklady potvrdily.

V první hypotéze jsme předpokládali, že více jak 50 % respondentů ve věku od 18 do 26 let, páchalo trestnou činnost pod vlivem nealkoholové drogy. Tento předpoklad se potvrdil, když trestnou činnost pod vlivem nealkoholových drog páchalo 38 respondentů (63 %).

Ve druhém předpokladu jsme předpokládali, že nejpreferovanější nealkoholovou drogou je u odsouzených ve věku do 26 let Metamfetamin (Pervitin). Předpokládali jsme, že tuto nealkoholovou drogu preferuje více jak 50 % respondentů. Tento předpoklad se nám opět potvrdil. Metemfetamin užívalo 37 respondentů (62 %). Výsledek byl o 12 % vyšší než byl náš předpoklad.

V třetím předpokladu jsme se domnívali, že více jak 70 % odsouzených, ve věku do 26 let, poprvé užilo nealkoholovou drogu před 18 rokem života. I třetí předpoklad se nám potvrdil. Ve věku od deseti do sedmnácti let užilo nealkoholovou drogu celkem 50 respondentů, což je 84 % respondentů.

Zneužívání drog je České republice stále aktuálnější. Nejedná se jen o individuální záležitost, ale jde o závažný sociální problém, který ohrožuje celou společnost. Tento vysoce společensky nebezpečný jev ohrožuje fyzický, psychický a mravní vývoj dnešní generace. Z těchto důvodů je nutné vést proti toxikomanii tvrdý a nesmlouvavý boj. Cílem by mělo být zamezení pronikání toxikomanie do naší společnosti, zejména do řad mládeže.

Výchova v každé rodině by měla být základem v boji proti zneužívání psychotropních látek. V každé rodině se vytvářejí počátky poznání a chápání složitých vztahových otázek. V rodině se utvářejí názory a morální hodnoty každého jedince. Výchovou by měl být především vytvořen soulad mezi rodiči samotnými, ale i mezi rodiči a dětmi. Příklad rodičů je nejlepším výchovným prostředkem, který může v každém směru ovlivnit výchovu a tím i formování názorů na život v rodině, v kolektivu a společnosti.

Pokud rodiče selhávají ve svých rolích a výchově, je zpravidla jedinou nadějí pro zdravý vývoj jejich dítěte škola. Učitelé by měli být schopni vést žáky k adekvátním reakcím na náročné životní situace, do kterých se žáci mohou dostat. Aby školy mohly plnit preventivní výchovnou funkci, musí mít vytvořeny dostatečné podmínky.

Bakalářská práce nás stála mnoho času, ale obohatila nás i o nové poznatky, kterých můžeme využít jak na pozici vychovatele ve vězeňské službě, tak i v civilním životě a v dalším vzdělávání.

5 NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ

Hlavním úkolem dnešní společnosti a každého z nás by měla být účinná prevence, která by měla začít již u našich dětí. Myslíme si, že náprava situace spočívá v neustálém působení na jedince, především v jeho dětském a mladistvém věku. Závažné problémy mohou vzniknout v případě, že rodina přestává plnit výchovnou funkci. Pokud mladí lidé ztrácejí u rodiny pochopení a podporu, snaží se ji najít někde jinde. Často se tak stává, že se stávají členy negativních part a gangů, ve kterých se mohou realizovat a mají pocit, že něco znamenají a někam patří. V těchto partách začínají experimentovat s drogami a mnohdy zde začíná i jejich kriminální „kariéra“. Tito lidé se dostávají do vězení, tedy do prostředí, které je pro mnohé prostředím novým.

Ve vězení ztrácí kontakt se svými nejbližšími a často se přizpůsobují subkultuře v tomto prostředí. Abychom dosáhli pozitivních výsledků v rámci penitenciární péče, je nutné podchytit problematické uživatele drog ve vězení, reagovat na jejich aktuální sociální situaci, vytvářet plynulou návaznost v následné péči. Zde navrhujeme zkvalitnění individuálního drogového poradenství, terapie, motivačních pohovorů, a tím napomáhat ke změně postojů, způsobů chování u odsouzených závislých na drogách. V rámci vytváření programů zacházení by měly být i nadále zohledňovány psychosociální, právní i věkové zvláštnosti odsouzených.

Postpenitenciární péče by měla plynule navázat na péči penitenciární. Odsouzený může využít před propuštěním pomoci sociálního pracovníka, kurátora. Jsou mu nabízeny terapeutické aktivity, rodinná terapie, sociální nácvik, poskytnuty kontakty na různé charity a organizace. Bohužel účinnost těchto přístupů je závislá na motivovanosti klienta.

Naším snahám o účinné uplatňování programů zacházení, terapeutických, léčebných programů a reintegraci stojí v cestě i jiné překážky, které je potřeba odstranit. Zejména se jedná o nevhodné architektonické řešení věznic, jejich přeplněnost, struktura vězňů, personálu, ale i nedovolená činnost vězňů, jejich chování a vztahy mezi nimi.⁷⁶

Pokud se nám podaří motivovat odsouzené k větší spolupráci v rámci penitenciární a postpenitenciární péče a odstranit výše uvedené překážky, lze předpokládat, že se jich bude mnohem méně vracet k užívání drog nebo k páčání trestné činnosti.

⁷⁶SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie I.díl.* 1. vydání. Liberec: TU v Liberci, 2007. s. 12

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. DRTIL, Jiří. *Aktuální drogové závislosti*. 1. vydání. Praha: Avicenum, 1978. 96 s.
2. GRINSPOON, Lester–BAKALAR, B., James. *Marihuana: zakázaná medicína*. Bratislava: CAD Press, 1996. 176 s. ISBN 80–85349–57-4
3. HADJMOUSSOVÁ, Zuzana. *Úvod do speciálního poradenství*. 1. vydání. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002. 77 s. ISBN 80–7083–659-8
4. JŮVA, Vladimír. sen.–JŮVA Vladimír. jun. *Úvod do pedagogiky*. 3. vydání. Brno: Paido, 1997. 108 s. ISBN 80–85931–39-7
5. KALINA, Kamil, et al. *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. 1. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. 319 s. ISBN 80-86734-05-6
6. KRÁLÍKOVÁ, Eva. Tabák a závislost na tabáku. In KALINA, Kamil, et al. *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. 1. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. Kapitola 3.10, s. 205–210. ISBN 80-86734-05-6
7. KUDRLE, Stanislav. Historie užívání a zneužívání psychotropních látek. In KALINA, Kamil, et al. *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. 1. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. Kapitola 1.9, s. 83–89. ISBN 80-86734-05-6
8. LANGMEIER, Josef–KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2. aktual. vydání. Praha: Grada Publishing, 2006. 368 s. ISBN 80–247–1284-9
9. LANGMEIER, Josef–KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 3. přepac. a dopl. vydání. Praha: Grada Publishing, 1998. 344 s. ISBN 80–7169–195-X
10. MANN, John. *Jedy, drogy, léky*. 1. vydání. Praha: Academia, 1996. 203 s. ISBN 80–200–0508-0
11. MATOUŠEK, Oldřich–KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. 2. aktualiz. vydání. Praha: Portál, 1998. 344 s. ISBN 80–7178–771-X
12. MATOUŠEK, Oldřich. a kol. *Práce s rizikovou mládeží*. 1. vydání. Praha: Portál, 1996. 87 s. ISBN 80–7178–064-2
13. MIOVSKÝ, Michal. *LSD a jiné halucinogeny*. Brno-Boskovice: Albert, 1996. 108 s. ISBN 80–85834–35-9

14. NEŠPOR, Karel. *Alkoholici, feťáci a gambleři*. 2. vydání. Praha: Empatie, 1995. 112 s. ISBN 80-901618-9-8
15. NEŠPOR, Karel. *Návykové chování a závislosti*. 2. uprav. Vydání. Praha: Portál, 2003. 152 s. ISBN 80-7178-831-7
16. NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: Koniasch Latin Press, 1997. 348 s. ISBN 80-85917-36-X
17. PRESL, Jiří. *Drogová závislost*. 2. rozš.vydání. Praha: Maxdorf, 1995. 88 s. ISBN 80-85800-25-X
18. SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie I.díl*. 1. vydání. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. 57 s. ISBN 978-80-7372-203-6
19. SOCHŮREK, Jan. *Úvod do sociální patologie*. 1. vydání. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2009. 186 s. ISBN 978-80-7372-448-1
20. SOCHŮREK, Jan. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie II.díl*. 1. vydání. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2001. 47 s. ISBN 80-7083-495-1
21. ŠEDIVÝ, Václav-VÁLKOVÁ, Helena. *Lidé, alkohol, drogy*. 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 1988. 190 s. 28-049-88. 13/33. Brož.
22. TYLER, Andrew. *Drogy v ulicích*. Praha: IŽ, s.r.o. 2000. 426 s. ISBN 80-237-3606-X
23. VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. roz. a přeprac. vydání. Praha: Portál, 2004. 870 s. ISBN 80-7178-802-3
24. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie-dětství, dospělost, stáří*. 1. vydání. Praha: Portál, 2000. 528 s. ISBN 80-7178-308-0

Zákony

25. Zákon č. 200/1990 Sb. o přestupcích. In. *Přestupky a další správní delikty podle stavu k 1.3. 2010*. Ostrava: Sagit, 2010. ISBN 978-80-7208-802-7.
26. ZÁKON č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. In. *Trestní předpisy podle stavu k 1.1. 2010*. Ostrava: Sagit, 2010. ISBN 978-80-7208-782-2.

Internetové zdroje

27. MUNICIPAL.CZ. *Zákon č. 37/1989 SB., o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi*. [online]. [cit. 2010-1-14]. Dostupné z URL: <http://www.municipal.cz/predpisy/37_89.htm>

7 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 2: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (§283-§287)

Příloha č. 3: Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích (§ 30)

Příloha č. 4: Zákon 37/1989 Sb., o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi (§1-§7)

Příloha č. 1

8) **Páchal jste trestnou činnost za účelem získání nealkoholových drog?**

ANO - NE

9) **Páchal jste trestnou činnost pod vlivem nealkoholových drog?**

ANO - NE

10) **Kolik Vám bylo let, když jste poprvé užil nealkoholovou drogu?**

.....(doplňte věk)

11) **Z jakého důvodu jste užíval nealkoholové drogy nejčastěji?**

- 1 - ze zvědavosti
- 2 - na radu kamaráda
- 3 - z vlastního rozhodnutí
- 4 - nebyl jsem schopen vyřešit svůj problém
- 5 - chtěl jsem se zbavit bolesti
- 6 - chtěl jsem si vylepšit náladu
- 7 - byl jsem na tom špatně psychicky
- 8 - byl jsem v životní krizi
- 9 - chtěl jsem být jako ostatní
- 10 - chtěl jsem prožít něco neobvyklého
- 11 - nudil jsem se
- 12 - chtěl jsem zvýšit svůj výkon
- 13 - chtěl jsem být v klidu (nad věcí)

12) **Kde jste užil nealkoholovou drogu poprvé?**

- a) doma
- b) na diskotéce
- c) na koncertě
- d) ve škole
- e) ve věznici
- f) jinde

13) **Jaký druh nealkoholové drogy jste užíval nejčastěji?**

- a) marihuana
- b) hašiš
- c) extazy
- d) trip
- e) heroin
- f) kokain
- g) crack
- h) pervitin
- i) inhalát (toluen)
- j) durman
- k) houbičky
- l) braun
- m) efedrin
- n) alnagon
- o) rohypnol
- p) jiné

14) **Jakým způsobem jste nealkoholovou drogu užíval nejčastěji?**

- 1 - čicháním
- 2 - šňupáním
- 3 - inhalováním
- 4 - žvýkáním
- 5 - kouřením
- 6 - polknutím
- 7 - vpichy do svalu
- 8 - vpichy do žíly
- 9 - pitím
- 10 - jinak

15) Jak často jste nealkoholové drogy užíval?

- 1 - několikrát denně
- 2 - jednou denně
- 3 - několikrát týdně, ale ne denně
- 4 - nepravidelně, několikrát v měsíci
- 5 - jen o víkendu
- 6 - náhodně, když byla příležitost

16) Měl jste možnost užít nealkoholovou drogu ve výkonu trestu?

ANO - NE

17) Užil jste někdy nealkoholovou drogu ve výkonu trestu?

ANO - NE

18) Měl jste před uvězněním problémy se zdravím v souvislosti s užíváním nealkoholových drog?

ANO - NE

19) Myslíte si, že užívání drog mělo vliv na vaše uvěznění?

ANO - NE

Děkujeme Vám za vyplnění dotazníku.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník¹

Část druhá - Zvláštní část

Hlava VII: Trestné činy obecně nebezpečné

Díl 1: Trestné činy obecně ohrožující

§ 283 Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy

(1) Kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) jako člen organizované skupiny,
- b) ač byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán,
- c) ve značném rozsahu, nebo
- d) ve větším rozsahu vůči dítěti nebo v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu čtrnácti let.

(3) Odnětím svobody na osm až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví,
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch,
- c) spáchá-li takový čin ve velkém rozsahu, nebo
- d) spáchá-li takový čin ve větším rozsahu vůči dítěti mladšímu čtrnácti let.

¹Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. In. *Trestní předpisy podle stavu k 1.1. 2010*. Ostrava: Sagit, 2010. ISBN 978-80-7208-782-2. s.75-76

(4) Odnětím svobody na deset až patnáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt,

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo

c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

(5) Příprava je trestná.

§ 284 Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu

(1) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává v množství větším než malém omamnou látku konopí, pryskyřici z konopí nebo psychotropní látku obsahující jakýkoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu (THC), bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává jinou omamnou nebo psychotropní látku než uvedenou v odstavci 1 nebo jed v množství větším než malém, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve větším rozsahu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve značném rozsahu.

§ 285 Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku

(1) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém rostlinu konopí, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém houbu nebo jinou rostlinu než uvedenou v odstavci 1 obsahující omamnou nebo psychotropní látku, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(3) Odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve větším rozsahu.

(4) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve značném rozsahu.

§ 286 Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu

(1) Kdo vyrobí, sobě nebo jinému opatří anebo přechovává prekursor nebo jiný předmět určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku, který obsahuje omamnou nebo psychotropní látku, nebo jedu, bude potrestán odnětím svobody až na pět let, peněžitým trestem, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,
- b) spáchá-li takový čin ve značném rozsahu,
- c) spáchá-li takový čin ve větším rozsahu vůči dítěti, nebo
- d) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

§ 287 Šíření toxikomanie

(1) Kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) jako člen organizované skupiny,

b) vůči dítěti, nebo

c) tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 vůči dítěti mladšímu čtrnácti let.

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích¹

Část druhá - Zvláštní část

Přestupky proti pořádku ve státní správě a v územní samosprávě

Přestupky na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi

§ 30

(1) Přestupku se dopustí ten, kdo

- a) prodá, podá nebo jinak umožní požití alkoholického nápoje osobě zjevně ovlivněné alkoholickým nápojem nebo jinou návykovou látkou, osobě mladší osmnácti let, osobě, o níž lze mít pochybnost, zda splňuje podmínku věku, nebo osobě o níž ví, že bude vykonávat zaměstnání nebo jinou činnost, při níž by mohla ohrozit zdraví lidí nebo poškodit majetek,
- b) neoprávněně prodá, podá nebo jinak umožní druhé osobě škodlivé užívání jiné návykové látky než jsou omamné látky, psychotropní látky a alkohol,
- c) se nepodrobí opatření postihujícímu nadměrné požívání alkoholických nápojů nebo užívání jiných návykových látek,
- d) úmyslně vyrobí líh nebo destilát bez povolení anebo úmyslně líh nebo destilát bez povolení vyrobený přechovává nebo uvádí do oběhu,
- e) úmyslně umožňuje požívání alkoholických nápojů nebo užívání jiných návykových látek než látek omamných a psychotropních osobě mladší osmnácti let, ohrožuje-li tím její tělesný nebo mravní vývoj,
- f) umožní neoprávněně požívání omamných a psychotropních látek osobě mladší osmnácti let, nejde-li o čin přísněji trestný,
- g) požije alkoholický nápoj nebo užije jinou návykovou látku, ačkoliv ví, že bude vykonávat zaměstnání nebo jinou činnost, při níž by mohl ohrozit zdraví lidí nebo poškodit majetek,

¹ Zákon č. 200/1990 Sb. o přestupcích. In. *Přestupky a další správní delikty podle stavu k 1.3. 2010*. Ostrava: Sagit, 2010. ISBN 978-80-7208-802-7. s. 23

- h) po požití alkoholického nápoje nebo užití jiné návykové látky vykonává činnost uvedenou v písmenu g),
- ch) ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil požitím alkoholického nápoje nebo užitím jiné návykové látky, vykonává činnost uvedenou v písmenu g),
- i) odepře se podrobit vyšetření, zda není ovlivněn alkoholem nebo jinou návykovou látkou, k němuž byl vyzván podle zvláštního právního předpisu,
- j) neoprávněně přechovává v malém množství pro svoji potřebu omamnou nebo psychotropní látku,
- k) neoprávněně pěstuje pro vlastní potřebu v malém množství rostlinu nebo houbu obsahující omamnou nebo psychotropní látku,
- l) prodá jednotlivé cigarety nebo neuzavřené jednotkové balení cigaret,
- m) kouří na místech zákonem zakázaných,
- n) prodá výrobek podobný tabákovému výrobku, tabákové potřebě ve formě potravinářského výrobku nebo hračky, a nebo podobný alkoholickému nápoji ve formě hračky,
- o) prodá tabákový výrobek, tabákovou potřebu nebo alkoholický nápoj v zařízení nebo na akcích určených osobám mladším 18 let,
- p) prodá, podá nebo jinak umožní užití tabákového výrobku osobě mladší 18 let nebo neodepře jejich prodej fyzické osobě, o níž lze mít pochybnost, že splňuje podmínku věku.

(2) Za přešupek podle odstavce 1 písm. a) až d) lze uložít pokutu do 3 000 Kč, za přešupek podle odstavce 1 písm. e) a f) pokutu do 5 000 Kč a zákaz činnosti do 1 roku, za přešupek podle odstavce 1 písm. g) až i) pokutu od 25 000 Kč do 50 000 Kč a zákaz činnosti od 1 do 2 let a za přešupek podle odstavce 1 písm. j) a k) pokutu do 15 000 Kč.

(3) Sankci za přešupek uvedený v odstavci 1 písm. g) až i) lze snížit pod stanovenou hranici jen tehdy, že byl prokázán dechovou zkouškou nebo lékařským vyšetřením obsah alkoholu v krvi v množství pod 0,5 promile a současně nebylo užito žádné jiné návykové látky.

Zákon 37/1989 Sb., o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi¹

Část první

Základní ustanovení

§ 1

(1) Alkoholismus a jiné toxikomanie včetně kouření jsou negativní jevy způsobující značné společenské škody, zejména poškozování zdraví občanů. Všechny orgány a organizace, jakož i občané, kteří prodávají zboží nebo poskytují jiné služby, jsou povinni chránit občany i společnost před škodlivými účinky alkoholismu a jiných toxikomanií včetně kouření, odstraňovat jejich příčiny a následky a vytvářet tím příznivější předpoklady pro další rozvoj socialistické společnosti.

(2) Alkoholickými nápoji podle tohoto zákona jsou lihoviny, destiláty, víno, pivo a jiné nápoje, které obsahují více než 0,75 objemového procenta alkoholu.

(3) Jinými návykovými látkami než alkohol podle tohoto zákona jsou omamné látky, psychotropní látky a ostatní chemické látky, jejichž užívání může vyvolat závislost osob na nich, poškozují zdraví a vede k jiné toxikomanii než alkoholismu. Pokud není v tomto zákoně výslovně stanoveno jinak, nepovažuje se pro účely tohoto zákona nikotin za jinou návykovou látku.

(4) Kouření je zvláštní druh toxikomanie, který škodlivě působí na zdraví kuřáků i nekuřáků bezprostředně vystavených účinkům kouření.

(5) Osobou závislou na alkoholu nebo na jiné návykové látce podle tohoto zákona je osoba, která není schopna se natrvalo zdržet nadměrného nebo jinak škodlivého požívání alkoholických nápojů nebo užívání jiných návykových látek a tím si způsobuje vážnou poruchu na zdraví nebo vážně narušuje společenské vztahy.

¹MUNICIPAL.CZ. *Zákon č. 37/1989 SB., o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi.* [online]. [cit. 2010-1-14]. Dostupné z URL: <http://www.municipal.cz/predpisy/37_89.htm>

Část druhá

Prostředky ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi a povinnosti organizací a občanů

§ 2

Způsob ochrany

Ochrana před alkoholismem a jinými toxikomaniemi včetně kouření se uskutečňuje zejména výchovou, omezujícími opatřeními, ošetřením v protialkoholní záchytné stanici, léčebně preventivní péčí, sociální péčí, ukládáním pokut podle tohoto zákona a postihem podle jiných právních předpisů.

§ 3

Výchova

(1) Výchova k ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi včetně kouření se uskutečňuje zejména:

- a) objasňováním škodlivosti nadměrného nebo jinak škodlivého požívání alkoholických nápojů, užívání jiných návykových látek a kouření,
- b) vzděláváním a působením na děti a mládež ve školách a školských zařízeních zaměřeném na škodlivost požívání alkoholických nápojů, užívání jiných návykových látek a kouření,
- c) vysvětlováním zásad zdravého způsobu života a vedením ke zdraví prospěšnému využívání volného času dětí, mládeže a dospělých,
- d) propagací požívání nealkoholických nápojů.

Omezující opatření

§ 4

(1) Zakazuje se:

- e) prodávat nebo podávat alkoholické nápoje, anebo jinak umožňovat jejich požívání osobám mladším 18 let, ve zdravotnických zařízeních, osobám zjevně ovlivněným alkoholickým nápojem nebo jinou návykovou látkou, osobám řídícím motorová nebo silniční nemotorová vozidla a ostatním osobám uvedeným v § 6 odst. 1 k bezprostřednímu požití, při sportovních podnicích, při kulturních podnicích a tanečních zábavách určených pro mládež, při veřejných shromážděních, kulturních podnicích a tanečních zábavách s výjimkou piva a vína, v prostředcích určených výlučně pro vnitrostátní hromadnou dopravu osob a v prostorách souvisejících s touto dopravou určených pro cestující, a to i v restauracích, bufetech a v jídelnách, lůžkových a lehátkových vozech s výjimkou piva nejvýše desetistupňového, v závodních jídelnách, kantýnách a bufetech a v ostatních prodejnách v prostorách organizací s výjimkou nízkostupňového piva
- f) vyrábět podomácku líh, destiláty a jiné návykové látky nebo upravovat jejich složky k toxikomanickým účelům,
- g) prodávat jiné návykové látky a výrobky je obsahující mimo prodejny, které jsou k tomu oprávněny, nebo jinak umožňovat jejich škodlivé užívání,
- h) vstupovat do prostorů a prostředků vnitrostátní hromadné dopravy osobám zjevně ovlivněným alkoholickým nápojem nebo jinou návykovou látkou, pokud ohrožují nebo mohou ohrozit bezpečnost nebo plynulost dopravního provozu nebo veřejný pořádek nebo vzbuzují veřejné pohoršení,
- i) prodávat tabákové výrobky osobám mladším 18 let,

- j) kouřit v prostředcích osobní železniční dopravy s výjimkou vyhrazených vozů a v prostředcích ostatní vnitrostátní hromadné dopravy osob a v uzavřených prostorách souvisejících s touto dopravou určených pro cestující, při práci, jestliže v důsledku kouření může dojít k bezprostřednímu ohrožení života, zdraví nebo majetku, na schůzích, poradách a jednáních konaných v uzavřených prostorách, v pracovních místnostech, kde účinkům kouření jsou vystaveni nekuřáci, ve zdravotnických zařízeních, ve školách, v kulturních a uzavřených sportovních zařízeních s výjimkou prostor pro kouření vyhrazených, v prostorách zařízení společného stravování s výjimkou těch, které jsou vyhrazené pro kuřáky; tam, kde není stavebně oddělená jídelna pro kuřáky, zakazuje se kouřit v době určené pro podávání snídaní, obědů a večeří,
- (2)** Zákaz požívání alkoholických nápojů a zneužívání jiných omamných prostředků pracovníky na pracovištích organizace a v pracovní době i mimo tato pracoviště stanoví zvláštní předpis.
- (3)** Národní výbory mohou ve svých územních obvodech omezit nebo zakázat:
- a) v určitých dnech nebo hodinách nebo na určitých místech prodej a podávání alkoholických nápojů nebo tabákových výrobků v zařízeních veřejného stravování, v prodejnách potravin nebo na jiných veřejně přístupných místech,
 - b) zrušeno
 - c) prodej jiných návykových látek nebo výrobků je obsahujících v prodejnách k tomu oprávněných osobám mladším 18 let.

§ 5

(1) Každý, kdo prodává nebo podává alkoholické nápoje, jiné návykové látky a výrobky je obsahující nebo tabákové výrobky, na něž se vztahují zákazy obsažené v § 4 odst. 1 písm. a) č. 1, písm. e) a v § 4 odst. 3 písm. c), je povinen odepřít jejich podání nebo prodej osobě, o níž lze mít pochybnost, že splňuje podmínku věku, pokud ji neprokáže úředním dokladem.

(2) Zákonní zástupci nezletilých a osoby, do jejichž péče byli nezletilí svěřeni, jsou povinni dbát dodržování zákazů týkajících se nezletilých obsažených v § 4.

§ 6

(1) Osoba, která vykonává činnost, při níž by mohla ohrozit život nebo zdraví lidí nebo poškodit majetek, nesmí požívat alkoholické nápoje nebo užívat jiné návykové látky při výkonu této činnosti nebo před jejím vykonáváním, jestliže by ještě v průběhu této činnosti mohla být pod jejich vlivem.

(2) Osoba uvedená v odstavci 1 je povinna podrobit se na výzvu vyšetření ke zjištění, zda není ovlivněna alkoholem nebo jinou návykovou látkou. Vyšetření na alkohol se provádí dechovou zkouškou, a je-li výsledek pozitivní, i lékařským vyšetřením zejména odběrem a vyšetřením krve. Vyšetření na návykové látky se provádí lékařským vyšetřením zejména odběrem a vyšetřením moče, popřípadě slin a krve.

(3) Je-li pro vyšetření třeba odebrat krev, je osoba uvedená v odstavci 1 povinna strpět, aby jí lékař nebo odborný zdravotnický pracovník odebral krev, pokud to není spojeno s nebezpečím pro její zdraví.

(4) Vyzvat k vyšetření jsou oprávněni v rámci své působnosti příslušníci Sboru národní bezpečnosti, Sboru nápravné výchovy České socialistické republiky, Sboru ozbrojené ochrany železnic, Sboru ozbrojené ochrany letišť, orgány federálního ministerstva národní obrany a příslušné orgány státní správy nebo ošetřující lékař.

(5) Vyšetření na výzvu podle odstavce 2 je povinna se podrobit i jiná osoba než uvedená v odstavci 1, je-li dáno důvodné podezření, že přivodila sobě nebo jinému újmu na zdraví v souvislosti s požitím alkoholického nápoje nebo užitím jiné návykové látky.

(6) Povinnost pracovníků podrobit se vyšetření, které provádí organizace, k níž je pracovník v pracovněprávním nebo obdobném vztahu, nebo příslušný orgán státní správy, aby zjistili, zda pracovníci nejsou pod vlivem alkoholu nebo jiných omamných prostředků, stanoví zvláštní předpisy.

Úkoly organizací

§ 7

(1) Organizace jsou povinny: a) přijímat opatření k ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi včetně kouření a kontrolovat jejich plnění, b) zabývat se návrhy, připomínkami a doporučeními orgánů, které řídí ochranu před alkoholismem a jinými toxikomaniemi včetně kouření, c) kontrolovat dodržování zákazů a omezení obsažených v § 4.

(2) Nejde-li o lihoviny, destiláty, víno nebo pivo, jsou výrobní organizace povinny výrazně vyznačovat na obalu svých výrobků, které jsou určeny k požívání a obsahují více než 0,75 objemového procenta alkoholu, údaje o množství alkoholu ve výrobku. Na obalech tabákových výrobků jsou povinny upozornit na škodlivost kouření.